

bulletin skip

zvláštní číslo **1/2017** ročník 26

**S knížkou do života – projekt
Bookstart v českém prostředí**

skip

Svaz knihovníků
a informačních pracovníků ČR

Městská knihovna Sedlčany

Městská knihovna Slavičín

Předmluva

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

SKIP již od roku 1992 pro své členy vydává periodikum Bulletin SKIP. Od roku 1994 každoročně přinášíme našim členům také zvláštní číslo zaměřené na zahraniční knihovnictví ve vybrané zemi a v této tradici hodláme i nadále pokračovat. V edici Aktuality SKIP od roku 1992 vyšlo 25 svazků s různým tematickým zaměřením na činnost knihoven a mimo tuto edici dalších sedm svazků.

*V letošním roce na dosavadní publikační činnost SKIP navazujeme vydáním zvláštního čísla Bulletinu SKIP s názvem **S knížkou do života – projekt Bookstart v českém prostředí**. Jejím prostřednictvím chceme představit nový projekt SKIP, jehož cílem je přiblížit rodičům význam četby pro intelektuální a citový vývoj i budoucí uplatnění jejich dětí a pomoci jim proces čtenářství zahájit.*

Projekt je zaměřen na všestranný rozvoj dítěte v rodině od jeho narození a v našem pojetí i na roli knihoven v této oblasti. Díky společnému čtení rodičů a dětí je velká naděje, že se z dítěte stane celoživotní čtenář. A že k tomu mohou přispět knihovny, o tom nelze pochybovat. Do projektu budou zapojeny nejen veřejné knihovny a rodiče s dětmi, ale chceme jím propojit i představitele samosprávných orgánů, mateřských škol, vydavatelů dětské literatury a dalších partnerů. Projekt S knížkou do života by měl provázet dítě od narození do šesti let věku. Po nástupu do první třídy na něj již bude čekat naše populární Knížka pro prvňáčka...

*Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
předseda SKIP*

Obsah

Úvod	5
Bookstart v zahraničí	6
Velká Británie	6
Německo	6
Další země	6
Přínosy projektu	6
Bookstart v ČR	7
Základní požadavky na účastníky projektu	7
Realizace projektu na místní či regionální úrovni	7
Aktivní spolupráce knihovny s koordinační skupinou	8
Předpoklady pro zapojení do projektu	8
Schopnost vyhledávat alternativní finanční zdroje	8
Kvalitní fond literatury pro děti	8
Úprava prostředí pro návštěvu rodin s malými dětmi	8
Organizační schopnosti	8
Předškoláci a knihovny v ČR	9
Aktivity pro děti a jejich rodiče	11
Hlavní aktivity	11
Podpůrné aktivity	31
Aktivity ve spolupráci s mateřskými školami	34
Hlavní aktivity	35
Podpůrné aktivity	40
Závěr	42

Úvod

Představitelé SKIP se rozhodli připojit k **projektu Bookstart**, který v roce 1992 založila organizace Book Trust ve Velké Británii a kterého **se dnes účastní na 30 organizací** působících ve 27 jazykových teritoriích napříč všemi kontinenty. Zaručená úspěšnost projektu spočívá v jeho širokém sociálním a vzdělávacím účinku a jedním z jeho klíčových účastníků a realizátorů jsou právě veřejné knihovny. SKIP jako široká síť organizací s dosahem do mnoha společenských oblastí poskytuje optimální prostor pro realizaci projektu Bookstart v českém prostředí. **Pro českou podobu projektu byl zvolen (zatím pracovní) název S knížkou do života.**

Z průzkumu STEM/MARK uskutečněného v roce 2015 vyplývá, že celých 56 procent mladých lidí do 29 let si myslí, že dnešní doba nabízí spoustu zajímavějších činností, než je četba knih. V tomto věku se mladí lidé stávají rodiči. Bookstart je jedním z osvědčených programů, jak upozornit rodiče s malým dítětem na význam četby pro jeho další intelektuální vývoj a budoucí uplatně-

ní. Je zaměřen na vzdělávací, sociální, citový, kulturní a kreativní rozvoj dítěte v rodině od okamžiku jeho narození. Přestože je projektový program určen dětem, prostředníkem jeho naplnění jsou jejich rodiče. Ti jsou přirozeným životním vzorem dětí a mají přímý vliv na jejich duševní rozvoj a motivaci. Právě od nich děti získávají své počáteční zkušenosti.

V rámci projektu Bookstart je **rodičům novorozence předáván dar ve formě sady (setu), která obsahuje kromě knížky pro jejich dítětko rovněž metodický návod jak a co začít svému dítěti číst a legitimaci do knihovny.** Rodiče jsou pak znovu osloveni v době, kdy jejich děti dosahují tří let a před vstupem do školy ve věku šesti let. Knihovna jim podle svých možností nabízí konzultace a individuální či skupinová setkání zaměřená na problematiku rozvoje čtenářské gramotnosti dětí.

V ČR dosud neexistuje celostátní projekt se zaměřením na všechny rodiny s novorozenci. Tuto mezeru by měl zaplnit právě projekt S knížkou do života.

Knihovna Ratíškovice

Bookstart v zahraničí

Zahraniční příklady tohoto projektu dokazují, že se jedná nejen o aktivitu přínosnou pro celou společnost, ale i o příležitost k dalšímu posílení významu knihovnické práce a jejího poslání.

Velká Británie

Nezisková organizace Book Trust zajišťuje a koordinuje dosud nejrozvinutější síť projektu Bookstart v Anglii, Walesu a Severním Irsku. V letech 2013–2014 rozdala 1,5 milionu sad rodičům a celkem tři miliony knih dětem. Kromě distribuce sad jsou v rámci projektu nabízeny koutky (*Bookstart Corners*), kde se rodiče dětí setkávají s knihovníky, odborníky i s dalšími rodiči a získávají informace vztahující se k rozvoji dítěte prostřednictvím četby. Partnerská síť projektu je rozvětvená a zahrnuje rovněž porodnice, zdravotnická střediska a zařízení, školky a centra pro rodiny s malými dětmi, hračkářství, obchody a gastronomická zařízení s dětskými koutky. Book Trust každoročně pořádá Národní týden Bookstart (National Bookstart Week). Rovněž metodicky podporuje vznik projektu v dalších zemích či regionech.

Německo

Projekt Lesestart používá slogan *Tři milníky čtení* (od první knížky k prvnímu čtení) a organizačně jej zajišťuje nadace Stiftung Lesen. Od roku 2011 bylo rodičům novorozenců rozdáno 4,5 milionu dárkových sad. V roce 2013 pak obdrželi rodiče již tříletých dětí v knihovnách další knižní dárek a poukázku na další sadu připravenou na dobu vstupu dětí do školy v roce 2016. V rámci projektu spolupracuje 4 700 veřejných knihoven, jež podporují projekt vlastními aktivitami zaměřenými na práci s rodinami a malými dětmi. Do projektu je zapojeno celkem pět knihovnických svazů působících v Německu. Jejich členové pomáhají s distribucí knižních dárků ve čtyřech ja-

zykových mutacích – v němčině, polštině, ruštině a turečtině. Účinná je i spolupráce nadace s experty a organizacemi zaměřenými na sociální problematiku rodin s malými dětmi. Projekt je celonárodně podpořen Ministerstvem vzdělání a výzkumu.

Další země

V dalších zemích je projekt Bookstart realizován na různé úrovni – celostátní, regionální či místní. Záběr projektu se odvíjí od objemu dostupné finanční podpory. Jeho klíčovými partnery či koordinátory jsou opět ve značné míře veřejné knihovny.

V Japonsku byl projekt zahájen v roce 2000 a je realizován neziskovou organizací Bookstart Japan. V rámci projektu byly osloveny dva miliony dětí. Knihovny jsou koordinátorem projektu, do spolupráce jsou zapojena i zdravotnická střediska a místní organizace. Italská verze projektu Bookstart existuje od roku 1999 a jejím výsledkem je výrazné zvýšení zájmu o čtení knih v rodinách. V Portugalsku dostávají knihy pro své děti přímo maminky v porodnici. Švýcarský Buchstart Schweiz podpořila kromě nevládních organizací např. i loterie. Projekt Bookstart znají rodiny napříč kontinenty: v Irsku, ve Španělsku, na Maltě, v Polsku a Srbsku, v Jižní Koreji, Thajsku a Číně, na Novém Zélandě a v Austrálii, v Kolumbii i na Jamajce.

Přínosy projektu

Hodnocení přínosu dílčích projektů Bookstart ve světě je ve všech případech velmi pozitivní a týká se především rozvoje duševních a mentálních schopností dětí v zájmu jejich dobrého budoucího uplatnění ve společnosti.

Rodiče se lépe orientují ve způsobu rozvoje čtenářské gramotnosti svého dítěte, dílčí výzkumy potvrdily vyšší kvalitu verbální komunikace s dětmi v rodinách a zvýšení frekvence hla-

tého předčítání. Téměř polovina oslovených rodičů se stala aktivními uživateli veřejné knihovny a sleduje nabídku vhodných knih pro děti určitého věku. Děti, jejichž rodiče aktivně využili nabídky knižních darů a metodických návodů obsažených v dárkových sadách, prokazatelně dříve mluví, již v útlém věku je u nich patrný

rozvoj obrazotvornosti a slovní zásoby. **Z rodičů – dříve spíše nečtenářů – se stávají aktivní návštěvníci knihoven** a jejich akcí.

Cíle projektu evidentně korespondují s posláním veřejných knihoven a poskytují další rozměr jejich působení. V širším kontextu projekt rozvíjí intelektuální potenciál společnosti.

Bookstart v ČR

Realizaci české verze projektu Bookstart připravuje koordinační skupina, která má na starosti centrální rozpočet a jeho alternativní zdroje a propagaci v celonárodním měřítku. Skupinu ustavilo vedení SKIP, tj. hlavního organizátora projektu. Koordinační skupina bude vyhlašovat, podporovat a koordinovat regionální aktivity a sdílet informace s dalšími účastníky projektu. Úkolem skupiny bude rovněž obsahová, formální a logistická příprava sad určených k předání rodinám s novorozenci. Koordinační skupina bude přijímat a vyřizovat přihlášky knihoven do projektu a zajišťovat návaznou komunikaci s nimi. Skupina bude také shromažďovat a vyhodnocovat zprávy knihoven o realizaci projektu.

Knihovna musí být připravena splnit základní požadavky kladené na všechny účastníky projektu. Aktivity vyplývající ze základních požadavků může dále doplnit a rozvinout a následně inspirovat i další knihovny.

Základní požadavky na účastníky projektu

Realizace projektu na místní či regionální úrovni

Knihovna účastníci se projektu se bude muset v průběhu minimálně tří let věnovat intenzivněji práci s rodiči a předškolními dětmi (od narození do šesti let) a tuto činnost řádně dokumentovat.

Rodičům novorozenců v místě svého působení knihovna předá dárkovou sadu. Tu bude distribuovat koordinační skupina. Sada bude obsahovat metodickou publikaci pro rodiče a knihu pro děti, jež nelze v běžné knihkupecké síti koupit, a knihovna sadu doplní o vlastní čtenářské legitimace, popř. sponzorské dary.

Na předání dárkové sady rodičům novorozence bude knihovna nejčastěji spolupracovat s místním úřadem (je nezbytné řádně dbát na ochranu osobních údajů). Setkání s rodiči a novorozenci uspořádá podle svých možností, nejlépe však přímo v prostorách knihovny.

Předání darů by nemělo být jednorázovým aktem. Předpokládá se, že knihovna bude udržovat pravidelný kontakt s rodinami oslovenými v rámci projektu. Ten může mít různou podobu od rozesílání pozvánek na vzájemná setkání a na akce vhodné pro rodiče s dětmi až po poskytování informací o nových knihách. Knihovna tak bude vytvářet novou komunitu svých uživatelů a pečovat o ni. Sledování vývoje takové komunity umožní i získávání dalších údajů důležitých pro průběžné hodnocení efektivity projektu.

Knihovna bude mít také na starosti propagaci projektu v místě svého působení. K tomu bude moci využít mj. propagační materiály distribuované koordinační skupinou.

Úplný výčet požadavků kladených na knihovny, které se do projektu přihlásí, bude včas zveřejněn na webu SKIP (<http://skipcr.cz/>).

Aktivní spolupráce knihovny s koordinační skupinou

Knihovna bude koordinační skupině předávat zprávy o realizaci projektu včetně údajů o odezvě projektu v regionálním či místním tisku a statistických a hodnoticích údajů.

Knihovna Ratíškovice

Předpoklady pro zapojení do projektu

Schopnost vyhledávat alternativní finanční zdroje

Zkušenost s optimalizací rozpočtu má jistě téměř každá knihovna. V případě projektu S knížkou do života se jedná o argumentační posílení žádostí o dotace či sponzorství. Potenciální dárci mohou přispět i věcnými dary, poukázka-

mi na knihy apod. Sponzorský vklad je propagován jednak v daném místě/regionu, jednak v rámci celého projektu (centrální web, tiskové zprávy, propagační materiály). Takto získané finanční prostředky by měly sloužit k zajištění aktivit projektu (setkávání s rodiči – čtenářské skupiny, odborné poradenství, pořady věnované rozvoji čtenářské gramotnosti apod.).

Kvalitní fond literatury pro děti

Účastníkem projektu může být pouze knihovna s dostatečně kvalitním výběrem knih pro děti. Vzhledem k tomu, že součástí dárkových sad jsou i přehledy titulů knih, které by měli rodiče svým dětem číst, je důležité, aby tyto knihy v knižním fondu nechyběly.

Úprava prostředí pro návštěvu rodin s malými dětmi

Předání sad lze uskutečnit i mimo knihovnu, pokud knihovna nedisponuje dostatečnou prostorovou kapacitou. Záleží na místních poměrech a formě spolupráce s organizacemi, které takový prostor poskytují. Knihovna by měla rodičům poskytnout místo pro péči o miminko (přebalovací pult, hygienické zázemí) i prostor pro další setkávání s rodiči a jejich dětmi (dětský koutek).

Organizační schopnosti

Účast v projektu vyžaduje běžné zkušenosti knihovníka (pracovníka v knihovně), nejlépe doplněné o zkušenost s pořádáním setkání rodičů s velmi malými dětmi a případně s poskytováním specializované konzultační asistence (např. výběr vhodných titulů, práce s metodickým návodem jak číst malým dětem, praktická ukázka interpretace textů, komunikace a moderování setkání čtenářských skupin (rodičů), vizuální stimulace – práce s obrázkovými knížkami a výklad ilustrací, optimální kombinace tištěných a digitálních médií, aktivity – interaktivní hry, omalovánky apod.). Některé z těchto aktivit lze jistě nahradit vystoupením odborníka.

Předškoláci a knihovny v ČR

Veřejné knihovny měst a obcí v ČR tradičně pracují s dětskými čtenáři, a to individuálními i kolektivními formami. Děti jsou přece vždy i budoucností knihovny. Proto knihovny zřizují speciální oddělení pro děti, navrhují pro ně specifický prostor i služby, některé též webové stránky, doplňují fond, zaměstnávají specialisty na práci s touto uživatelskou skupinou a usilují o doplňování a rozšiřování jejich kvalifikace, přizpůsobují provozní dobu oddělení, spolupracují s relevantními partnery. Vedle řady i jinak zaměřených aktivit pro děti (mj. vzdělávacích či odpočinkových) jde především o **aktivity podporující informační a čtenářskou gramotnost**. Tato práce knihoven je zaměřena především na děti školního věku, tedy na čtenáře.

Většina knihoven si nicméně velmi dobře uvědomuje, že **čtenářství** a motivace k němu nezačínají až s nástupem dítěte do školy, nýbrž že **je třeba pěstovat je od útlého věku** a seznamovat děti se světem slova, písma a literatury co nejdříve. Uvědomuje si i to, že pro tuto práci je zapotřebí **získat podporu rodičů**. Výstižně to shrnuje Blanka Tauberová, ředitelka Městské knihovny Sedlčany:

Osobně považuji podporu této věkové skupiny (od narození do tří let) za nejdůležitější. Toto období je důležité pro další rozvoj dítěte (tedy i čtenářský). Vytvářejí se základní návyky a jedním z nich může být (a je) i čtení a návštěva knihovny. Děti se v ní cítí bezpečně, hrají si, tvoří, čtou společně s maminkami (či jinými rodinnými příslušníky)

Městská knihovna Sedlčany

a určitě se jim k tomuto prostředí vytvářejí kladné vazby, které jednou budou tvořit kladné vzpomínky. To není jenom teorie, ale skutečnost podložená zkušeností a statistickými výsledky.

Následující stránky ukazují, že naše knihovny nabízejí skutečně bohatou a různorodou paletu aktivit, které se v projektu S knížkou do života mohou velmi dobře uplatnit. Pro mnohé knihovny

aktivit, z nichž některé nejsou v prvním plánu zaměřeny na podporu čtenářství, ale umožňují vzájemnou interakci rodičů a dětí v knihovnách, a tudíž mají potenciál stát se součástí projektu. Stačí do nich vynalézavě zakomponovat knihu a práci s ní (formou předčítání, výstavy knih, seznamů doporučených knih k tématu, dramatizace pohádek a příběhů s ukázkami knih atp.). Zejména u nejinspirativnějších projektů (příkla-

Městská knihovna Sedlčany

proto nebude přihlášen k projektu představovat významný problém. Uvedené příklady představují **zkušenosti z desítek knihoven**. K jejich sdílení byly knihovny vyzvány v červnu 2017 prostřednictvím elektronické konference Andersen a doplňkově i dalšími cestami.

Příklady jsou rozděleny do dvou hlavních oddílů, jimiž jsou Aktivity pro děti a jejich rodiče a Aktivity ve spolupráci s mateřskými školami. Každý z oddílů nejprve zachycuje **hlavní aktivity podporující čtenářství u nejmenších** dětí, které jsou plně v souladu s principy projektu S knížkou do života. Poté jsou představeny **podpurné**

dů dobré praxe) je zařazen i stručný popis. Většinou se jedná o text přímo převzatý ze zaslaných zpráv (s nutnými redukcemi či mírnými stylistickými úpravami). Vždy uvádíme knihovny, v nichž aktivity probíhají a které mohou zájemcům poskytnout detailnější popis i konzultaci.

Všem kolegyním a kolegům, kteří nám o svých zkušenostech napsali, touto cestou velmi děkujeme. Jsme pevně přesvědčeni, že ostatním knihovnám pomohou zbavit se obav z malých nečtenářů a začít se věnovat systematicky a dlouhodobě práci s rodiči a jejich dětmi v předčtenářském věku.

Aktivity pro děti a jejich rodiče

Hlavní aktivity

Vítání novorozenců ve čtenářské obci

Několik knihoven v ČR již řadu let v plné míře úspěšně realizuje principy projektu Bookstart.

Oslovují rodiče novorozenců, a to většinou **dárkem věnovaným u příležitosti narození dítěte** (knížkou, průkazkou do knihovny, nabídkou dalších služeb knihovny atd.) a s těmito rodiči pak průběžně dále spolupracují při podpoře čtenářství jejich dítěte.

Další knihovny sice počáteční dárek rodičům novorozenců nedávají, pro podporu čtení a čtenářství dětí se je však snaží získat systematicky a dlouhodobě.

Usilují především o to, aby si rodiče uvědomili, že jednou z nejdůležitějších a nejprospěšnějších věcí, jež mohou udělat pro své děti, je věnovat jim svůj čas a strávit jej společně nad knihou (prohlížením, čtením, vyprávěním nebo např. zpíváním), **a to od jejich nejútlejšího věku**. Všechny výzkumy i statistická šetření totiž dokazují, že děti – čtenáři mají lepší vyjadřovací schopnosti, funkční gramotnost, studijní výsledky, a tudíž také lepší potenciál k uplatnění na trhu práce.

Je třeba říci, že všechny aktivity, které knihovny pro děti předškolního věku pořádají, mají pro další vývoj dětí svůj význam. Projekt S knížkou do života je ale zaměřen především na **získání pozitivního vztahu ke knize, čtení a čtenářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči**. Primárně jsou pro něj tedy zásadní programy pořádané ve spolupráci s rodiči a za jejich přítomnosti, v menších skupinách a realizované v knihovně a mezi knihami. Tyto pořady jsou soustředěny především na **společné čtení a navazující aktivity podporující čtenářství**. V řadě knihoven jde o projekty dlouhodobé, systémově a systematicky koncipované, propojené i s výpůjční činností a dalšími programy knihovny. Právě ony by se mohly/měly stát podstatnou součástí projektu S knížkou do ži-

vota v každé zúčastněné knihovně a navázat na jeho první etapu, tedy předávání dárkových sad rodinám s novorozenci.

Příklady dobré praxe

Městská knihovna Sedlčany obdarovává nové občanky průkazkou do knihovny a lepoprelem:

Vítání občánek aneb Nikdy není dost brzy. Od září 2004 se knihovna zapojila do slavnosti Vítání občánek, která se koná přibližně jedenkrát za tři měsíce v sedlčanské radnici. Noví obyvatelé našeho města tak dostávají do vínku hned na začátku své životní cesty zdarma průkaz do knihovny na celý život (aktivace průkazu musí proběhnout do tří let věku dítěte) a lepoprelo. Přes tuto slavnost se snažíme působit i na rodiče dětí a jejich příbuzné a zcela jistě tato akce přivádí do knihovny nové čtenáře (nejen děti, ale i dospělé). Od okamžiku, kdy jsme se rozhodli do této slavnosti vstoupit, se nenecháváme odradit žádnými překážkami (osobní údaje apod.).

Další příklad dobré praxe: Městská knihovna Antonína Marka v Turnově, Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Dopoledne s knížkou

Dopoledne s knížkou v tomto textu používáme jako souhrnný název pro řadu aktivit, které se v knihovnách skrývají pod různými, často velmi atraktivními názvy (nekonají se nutně dopoledne), mají však většinou velmi podobnou strukturu. Jedná se o **čtení jednoduchého příběhu** (pohádky) z knihy **a aktivizační prvky** (rytmizace textu, hraní rolí, pohybové aktivity, zpívání, využití říkadel a básniček. Doplnkem bývají výtvarná/manuální tvorba (dílňičky), aktivity podporující rozvoj jemné motoriky nebo volné hraní. Dodržována bývá zásada, aby si **děti odnesly něco v rukou, hlavě i srdci**. Aktivit se s dětmi účastní rodiče (především maminky), prarodiče, někdy sourozenci, ale eventuálně též „paní na hlídání“ apod.

Délka akcí bývá různá – **od půl hodiny do dvou hodin**. Vždy záleží na skladbě programu, který musí být pestrý, variabilní a flexibilní, vyhovují-

cí potřebám dětí a rodičů a musí dávat i prostor k individuálnímu zážitku (času) dítěte s rodičem. Dopoledne s knížkou často v knihovnách vznikají z **iniciativy či za aktivní pomoci** jednotlivých **maminek** nebo jejich skupinek. Každé takové iniciativy je dobré využít, usnadní práci knihovně (které však vždy zůstává odpovědnost za průběh akce). Spolupráce je výhodná zejména pro zahájení takových programů. Je ale třeba počítat s tím, že řada maminek (nikoli všechny) po skončení rodičovské dovolené, nebo jakmile dítě dovrší školní věk, se svou rolí končí. Práci může převzít další dobrovolnice nebo už zkušená knihovnice. Navíc k funkčnímu programu je již snazší přizvat partnery.

Frekvence těchto programů bývá různá, nejčastěji je však knihovny pořádají **jedenkrát měsíčně**. Výjimkou není ani frekvence častější (jedenkrát za týden nebo dva týdny), některé knihovny však program realizují např. jen v určitých obdobích (prázdniny, jaro, podzim apod.) nebo jen třikrát až čtyřikrát do roka. Je těžké rozhodnout, co je nejvhodnější, každá knihovna pracuje v jiných podmínkách. Rozhodující však je, aby tato práce byla pravidelná, dlouhodobá a aby s účastníky byl udržován kontakt.

K programu je využívána celá řada pomůcek, které knihovna obvyklé mává k dispozici: loutková/maňásková divadla, hry, hračky, potřeby k dílničkám, ale především **vhodné sady knížek pro děti, ale i pro dospělé**, seznamy doporučené literatury pro obě skupiny. **Rodiče velmi ocení** odbornou radu a **pomoc** v orientaci v pedagogicko-psychologické literatuře, popř. literatuře o čtenářství či tématu konkrétního setkání a snad ještě více radu jak se orientovat v záplavě vycházejících knížek pro děti.

Prioritní cílovou skupinou projektu jsou, jak bylo výše řečeno, **nejmenší děti (do tří let) a jejich rodiče**. U dětí jde o první probuzení zájmu o slovo, knihy, čtení (a knihovnu), u rodičů o první orientaci v problematice dětského čtenářství. Samozřejmě v projektu chceme podporovat i motivaci, vznik a **rozvoj čtenářství u věkové skupiny od čtyř do šesti let**. Navíc zejména (ale

nejen) v menších obcích nelze vždy striktně oddělit starší děti, např. sourozence, a tak akce navštěvují často děti do šesti (sedmi) let, tedy i začínající čtenáři. Je třeba si pak ale uvědomit, že věková různorodost skupiny podstatně ztěžuje přípravu i realizaci akce. Program je nutné přizpůsobovat – jak ve výběru aktivit, tak ve výběru literatury – všem věkovým skupinám. To není vždy jednoduché. Ke spojení věkových skupin v rámci jedné akce často vede také obava z nedostatečné návštěvnosti. Je proto dobré si připomenout, že méně opravdu bývá více. Program pro tři až čtyři maminky s dětmi může umožnit snazší dosažení cíle než akce s velkou účastí. Ideální je proto pořádat programy pro věkovou skupinu od čtyř do šesti let odděleně, s logickou návazností na programy předchozí. Mnohdy to však z kapacitních i dalších důvodů (zájem rodičů o účast všech sourozenců apod.) není možné. Někdy bývají programy dokonce nabízeny současně i mateřským školám, takže se pak setkávají děti s rodiči i děti s učitelkami z MŠ, což je ještě mnohem komplikovanější. Vytrácí se také intimní prostor pro vztah rodič–dítě. Přesto se zdá, že knihovny se umějí i s tímto společným typem aktivit úspěšně vypořádat.

Jednotlivá setkání bývají tematicky velmi pestrá. Mohou být věnována konkrétní pohádce, básničce, autorovi, postavě, ročnímu období, zvířátkům, rostlinám, událostem nebo např. věcem.

Příklady dobré praxe

Dopolední program **Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně** je věnován opravdu malým dětem a velký důraz je kladen na práci s novinami ve fondu knihovny:

Dopoledne pro maminky s dětmi se koná pravidelně každé první úterý v měsíci v naší největší pobočce – Jižní Svahy. Probíhá od 9.30 do 10.30, chodí průměrně osm maminek a deset dětí (jednou bylo 16 maminek a 18 dětí a to už opravdu dětské oddělení praskalo ve švech). Maminkám knihovnice připraví čaj a novinky z knižního fondu k prohlédnutí či půjčení domů. Začíná se krátkou jednoduchou pohádkou s použitím např. papírových

loutek, jelikož malým účastníkům je většinou kolem 15 až 24 měsíců, a proto se příliš dlouho nedokážou soustředit. Rozzcvičí se říkánkou s pohybem a pak už je volná zábava – děti mají nachystaná lepopřelá a hračky na hraní. Někdy je připraveno i drobné vyrábění, se kterým musí pomoci maminky.

dit. Většinou chodí zapsaní čtenáři, takže si potom i vypůjčí knížky.

Ve svém dalším programu táž knihovna vhodně propojuje literární, pohybové a výtvarné aktivity:

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

V Knihovně Jiřího Mahena v Brně jsou nedílnou součástí setkání drobné motivující odměny pro děti v podobě dárků i vystavení jejich výrobů:

Čtení pro nejmenší pořádáme každý měsíc, koná se za provozu (kolegyně půjčuje a já v dětském oddělení čtu na koberci). Chodí sem už pravidelně malá skupinka dětí s rodiči – tak tři až pět dětí, dvouleté až pětileté. Každý měsíc se čte něco jiného, střídáme modernější pohádky a příběhy s těmi klasickými. Děti si potom vymalují obrázek, tematický k tomu, co se zrovna čte, a za to dostanou drobnou odměnu – bonbon, balonek, zápisníček, tužku. Obrázky potom vystavíme na nástěnce ve vestibulu pobočky, děti mají radost, když tam ten svůj při příští návštěvě najdou. Čtení i s úkolem trvá půl hodiny, déle se nejmenší děti nedokážou soustře-

Dobrodružství opičky Rozárky je každoměsíční program pro děti od dvou do pěti let, na němž se setkávají rodiče na rodičovské dovolené, ale také třeba babičky či tety, které se o malé děti aktuálně starají. V rámci programu, jehož hlavními účastníky jsou děti, pro něž je připravena literární, pohybová a výtvarná dílna, se vždy zaměříme na vybrané téma, které je pro děti přitažlivé či aktuální v daném období, a snažíme se dětem nejen zprostředkovat informace o daných tématech (např. klasické svátky – Vánoce, Velikonoce, Halloween aj., doprava, dinosauři, doba ledová, rytíři, roční období, vesmír, apod.), ale také je vést ke spolupráci ve skupině i k samostatnosti, rozvíjet jejich pohybové dovednosti, psychomotoriku, jemnou motoriku a slovní zásobu. Na každém programu jsou vždy k dispozici také vybrané knihy

věnující se danému tématu, které si mohou účastníci posléze vypůjčit domů.

Doplňkové aktivity doprovázejí čtení pohádek i v **Knihovně města Hradce Králové:**

Hravé čtení: čtení pohádky, při kterém se plní různé úkoly a aktivity. Děti tak střídají poslouchání a různé činnosti (výtvarné, pohybové apod.). Určeno je pro nejmenší a rodiče na rodičovské dovolené. Koná se nepravidelně v dopoledních hodinách. Příklady připravovaných pohádek: Jak pesek a kočička vařili dort, Jak pesek a kočička myli podlahu, Bob a Bobek, králíci z klobouku, O Malence, Vánoční pohádka).

Střídání aktivit zdůrazňuje i **Městská knihovna Neratovice:**

Dopolední hrátky se slovy a řádky – pro batolata cca od 1,5 roku, každé pondělí mimo letní prázdniny (básničky, říkadla, písničky s rytmy a pohybem).

Pohádkový čtvrtek – pro předškoláky, ve čtvrtek odpoledne jedenkrát za měsíc (předčítáme pohádky, čteme, rytmyzujeme a předvádíme básničky, pak drobně tvoříme).

Na Dopolední hrátky chodí zatím jen asi dvě až tři děti s maminkami. Délka programu je uzpůsobena věku dětí (od 18 měsíců do tří let), které vydrží mít pozornost 20 až 30 minut. Střídáme různé aktivity (říkanky, básničky, zpěv), které rytmyzujeme tělem (tleskáním apod.) nebo pomocí předmětů (tůkáním o kostičky, balůnky apod.) nebo jednoduše předvádíme pohybově (gesta, pohyby celého těla, výraz). V knize si ukazujeme obrázky, které doprovázejí mluvené slovo, někdy si zvládneme převyprávět jednoduchý příběh z obrázkového leporela, které si společně prohlížíme. Se staršími podle nálady přečteme i krátkou pohádku, kterou též doprovázíme gesty, zvuky. Podle nálady pak následuje drobné tvoření pro rozvoj motoriky.

V **Knihovně města Plzně** stála u počátků dopoledního čtení maminka, která se s obdobným typem akcí setkala v Anglii:

Čtení pro nejmenší je dopolední hravé čtení pro nejmenší děti a maminky na mateřské dovolené (samozejmě i tatínky, babičky, paní na hlídání apod.). V Ústřední knihovně pro děti a mlá-

Knihovna města Plzně

dež probíhá od října 2010 pravidelně jedenkrát za měsíc (poprvé se uskutečnilo v Týdnu knihoven), větší účast bývá v zimních měsících. Iniciátorkou tehdy byla mladá maminka, která nějaký čas žila v Anglii, kde je prý takové čtení pro malé děti velmi oblíbené. Maminky se tam v knihovně pravidelně scházejí a jedna z nich vždy předčítá všem přítomným dětem. V Plzni četla zpočátku maminka, která s návrhem přišla, ale jen do doby, než jí skončila mateřská dovolená a nastoupila do práce. Po ní ve čtení jako dobrovolnice pokračuje paní Helena z mateřského centra Plzeňské panenky. Pokud nemůže přijít, čtou knihovnice. Nejedná se o pouhé čtení, ale o čtení s prvky dramatizace – s využitím maňásků, plyšových hraček, zalaminovaných barevných obrázků a dalších pomůcek k připraveným pohádkám. Některé pohádky si s dětmi v knihovně zahrajeme celé, např. O veliké řepě, Bou-

do, budko apod. Na pohádky (máme vždy připravené dvě, max. tři – podle situace) navazují krátká rytmičná říkadla a písničky, doprovázené pohybem či jednoduchým tanečkem. Do těchto aktivit se často zapojují i maminky, takže atmosféra je vždy uvolněná a radostná. Po skončení se maminky v knihovně ještě zdrží, vybírají knížky a povídají si. Máme vypořádáno, že děti, které se čtení pravidelně zúčastňují, se dokážou při pohádkách déle soustředit, naučí se základním pravidlům chování v knihovně, a když pak navštíví knihovnu se svou třídou mateřské školy, hrdě pronesou: „Tady to znám, sem jsem chodil, když jsem byl malej...“

V **Knihovně Ratíškovice** dopolední akce pro maminky s dětmi navázala na setkávání, která probíhala mimo provozní dobu knihovny:

V naší knihovně v letech 2012–2013 probíhalo pravidelné setkávání maminek na mateřské dovolené a jejich dětí – od malinkých až po předškoláky. Akci jsme pojmenovali **Maminko, tatínku, pojďte do knihovny**. Probíhala jednou za měsíc po zavírací době, v první části jsme s maminkami dětem předčítaly, pak jsem si děti většinou převzala já a maminky měly čas si popovídat, předávat zkušenosti a hlavně chvíli si od dětí odpočinout. My jsme zatím malovali, učili se říkanky, hráli, cvičili s balony apod. Akce to byla oblíbená, začali chodit i tatínkové a babičky, dokonce jezdili rodiče i ze sousedních Miletic. Děti si na knihovnu zvykaly, maminky se většinou zaregistrovaly a chodily s dětmi i do knihovny i jindy.

V roce 2014 jsem se domluvila s jednou šikovnou maminkou, že by něco podobného vedla jako dobrovolnice, ale tentokrát v dopoledních hodinách pro maminky a jejich děti, které ještě nechodí do mateřské školy. Vznikla totiž taková poptávka – maminky zavedou starší děti do MŠ a zůstanou doma s malými dětmi. A pro tuto cílovou skupinu (dva až tři roky) vznikla další bezvadná akce, které už nikdo jinak neřekne než **Knihovnička**. Koná

se každý čtvrtek. Já maminkám vytvořím záze-
mí (koberec, židličky, sušenky, kávu) a ostatní je už v režii lektorky – maminky dobrovolnice. Děti se učí říkanky, básničky, malují třeba i prstovými barvami, různě vyrábějí. Vystřídaly se už dvě maminky, jedna šikovnější než druhá, teď momentálně hledám další (obě předchozí skončily z důvodu nástupu do řádného zaměstnání). Aktivitu dva roky pro sobě podpořil i Jihomoravský kraj prostřednictvím projektů Knihovnička v knihovně v roce 2015 a Knihovna – dětský mikrosvět v roce 2016. Díky těmto dotacím se pořídily např. koberec na hraní, židličky ve tvaru zvířátek, barevný papír, pastelky, plastelína, odborná i dětská literatura a vitríny na dětské kresbičky. Také proběhlo několik seminářů s tematikou rodičovské výchovy, které vedli profesionálky z oborů pedagogiky a dětské psychologie.

Knihovna města Olomouce

Knihovna města Olomouce pořádá oblíbený prázdninový program, ve kterém si přijdou na své děti různých věkových kategorií:

Naše knihovna každoročně pořádá **Prázdninové putování s pohádkou**, které se mezi rodiči těší velké oblibě. Od loňského roku nám pomáhá při přípravách programu krásné nové velké loutkové divadlo s mnoha půvabnými loutkami. Jde o pásmo čte-

ní pohádek, vyprávění, soutěží a zábavy, kvízů, testů, omalovánek, tajenek, výtvarných aktivit a společné cvičení. Akce se koná každou středu od 9.30 do 11.00. Většinou chodí maminky, ale i babičky a někdy i dědeček. Počet dětí se odvíjí podle počasí a většinou je návštěvnost vyšší v srpnu (červenec je táborový a dovolenkový). Průměrně je tak patnáct dětí, ale jednou přišla i družina a příměstský tábor, takže se počet vyšplhal k třicítce, což je již na hranici našich možností. Kniha samozřejmě hraje velkou roli, protože si předčítáme zajímavé příběhy, známé pohádky, večerníčky a děti spontánně reagují (hlavně ty menší). V návaznosti na čtenou pohádku následuje loutkové představení nebo i hraná scénka, poté testy, kvízy a omalovánky. Nenuťme dětem nějaký přísně organizovaný program, vzhledem k rozdílnému věku dětí (od tří do deseti let) přizpůsobujeme aktivity všem dětem, neboť často přijde maminka i s ročním sourozencem. Malí si hrají na zemi s kostkami, lepopremem, větší tančí a kreslí, ještě větší vyplňují kvízy a testy a největší (knihovnice) mají radost, že se vše daří a všichni se baví.

Program zaměřený na rozvoj řeči a dalších dovedností v **Městské knihovně Písek** je realizován v průběhu celého roku:

Vyzkoušej si skřítku Všeználka je program určený dětem od dvou let a jejich rodičům. Program se zábavnou formou zaměřuje na oblast rozvoje řeči, jemné motoriky, pohybových vlastností a kreativity. V roce 2016 se např. uskutečnilo osm lekcí na téma zima, pohádky, jaro, lidské tělo, poznej broučky, u vody a v lese, podzim v přírodě a Mikuláš.

Městská knihovna Sedlčany pro rodiče a děti nabízí dopolední i odpolední program, přičemž dbá na jejich pravidelnost:

Pravidelný dopolední program pro rodiče a děti inspirovaný vždy nějakou knihou. Jedná se o pohádky nebo příběhy, které jsou propojené různými pohybovými a výtvarnými aktivitami. Pro dospělé, kteří děti provázejí, připravujeme na každé setkání i výběr literatury na určité téma (např. výchova dětí, ale i zahrádka nebo hry pro děti).

Městská knihovna Písek

Páteční odpoledne (Pohádková babička, Pohádkový dědeček, řemesla, Povedení tatínkové atd.) probíhá pravidelně od začátku listopadu do konce března. Vždy od 15 hodin je program (čtení s Pohádkovou babičkou a program knihovnic) a od 16 hodin výtvarná dílna inspirovaná předešlým programem. Klady: děti se naučí chodit do knihovny – zvyk, znalost prostředí, bezpečné prostředí, společné setkávání dětí s dětmi, matek s matkami, matek s dětmi (princip převzat ze sítě mateřských center), noví čtenáři.

Městská knihovna Hodonín program pro maminky a děti realizuje od roku 2013; jeho vznik a rozvoj podpořil zřizovatel:

Naše knihovna realizuje již několik let program **Škvrnata a batolata do knihovny na to tata** pro maminky na rodičovské dovolené a jejich děti do čtyř let. Někdy se účastní i tatínkové, jindy maminky zastoupí babičky a jednou je dokonce zastoupil i dědeček. S realizací jsme začínali v Týdnu pro rodinu v roce 2013 ve spolupráci s místním odborem sociálních věcí a školství, který nám v rámci projektu Jihomoravského kraje dával i finanční prostředky na nákup pomůcek k programu, dětských knih, hraček nebo k úhradě lektora (např. jógy). Pro velký úspěch akce chystáme i na podzim (celkem třikrát za rok). Program zahrnuje práci s vhodnou knihou (předčítání, napodobování situací z knihy, používání předmětů, které se v knize vyskytují), výtvarné tvoření (hodí-li se tematicky), ukázkou knih, hraček, možnost registrace. Podrobně se o projektu lze dočíst ve čtvrtém čísle časopisu Duha z roku 2016 v sekci Veřejné knihovny.

Městská knihovna Hodonín

Dopolední akce v Ústřední knihovně **Městské knihovny v Praze** se účastní děti ze školky společně s dětmi, které doprovázejí rodiče nebo prarodiče:

V dětské části Ústřední knihovny po celý školní rok pořádáme pravidelná čtení s tvořivou dílnou. Př-

devším se jedná o akci nazvanou **Dopoledne pro mrňousky**, která se koná každý třetí čtvrtek v měsíci a mezi účastníky bývá jedna školka a děti s rodiči nebo prarodiči z řad veřejnosti. I v období letních prázdnin jsme každý čtvrtek nachystáni na volné příchodí děti i soukromé školky s programem **Prázdninová pohádka**. Je vybrána vždy jedna knížka tematicky spojená s daným obdobím roku. Knižku vždy dětem přečteme, ať už formou předčítání a diskuzí nad obrázky, nebo formou scé-

nického čtení, pak následuje hra nebo několik drobných her (často pohybových) a třetí bod programu je tvořivá dílnička, kde si děti mohou vyrobit obrázek nebo předmět související s tématem a mohou si jej odnést domů. Program obvykle trvá okolo 45 minut.

V Městské knihovně v Praze mohou předškoláci a jejich rodiče využít i širokou nabídku dalších akcí:

Pohádky z ovčí kapsičky: pro děti do čtyř let. Tematicky zaměřená setkání, čtení, povídání, výtvarné tvoření, hraní. **Školní brašnička:** pro předškoláky s rodiči. Čtení, hraní, činnosti podporující vývoj jemné motoriky, logopedická cvičení zábavnou formou. **Méda Tulák:** pravidelný program pro děti do šesti let s rodiči. Čtení, hraní rolí, kreslení a malování. **Pohádky z rybníku Nebere:** Čtení, hraní, loutky a tvoření pro děti do šesti let a rodiče. **MaTaDe** (pro Mámy, táty, děti): dopoledne věnované rodině nebo dětem s jedním z rodičů či prarodičů. Hudba, tancování, tělesná cvičení, čtení, vyprávění, výtvarné aktivity, loutky. Vše jednou nebo dvakrát měsíčně. Menší pořady: **Malujeme s knížkou:** čtený příběh s výtvarnou dílničkou pro předškoláky. **Za pohádkou do Břevnova, Pohádkové čtvrtky v Ládví, Kuňky žbluňky na Smíchově:** čtení a malování pro nejmenší děti i předškoláky. **Pohádky z oslíkovy přihrádky:** čtení + loutky + tvoření. Velmi kladně hodnoceno rodiči, zájem převyšuje možnosti kolegů.

V Městské knihovně v Praze v pobočce Korunní považují za samozřejmost proměnlivost účastnické skupiny:

Pohádky z oslíkovy přihrádky: Tzv. Oslíci jsou vyhlášena volně přístupná pravidelná akce. Jednu dobu chodily tu a tam i děti z první třídy, ale ty mi časem pohltily všelijaké kroužky a další školní aktivity. Přijde, kdo chce. Chodívali maminky s malými dětmi a jejich ještě menšími sourozenci; takže věkové rozpětí je cca od 2,5 do šesti let. Tu a tam se objeví i někdo trochu starší. A pozor, kromě maminek mám dokonce dva pravidelné a jednoho nepravidelného tatínka! Užívají si to jak děcka, tak rodiče, kteří se často s větším nadšením vrhnou do výtvarných činností než jejich ratolístky. Počet je proměnlivý, někdy je nás třeba sedm a jindy pětadvacet. Standardně to však bývá okolo patnácti osob.

Pobočka Horní Kosov, která je součástí **Městské knihovny Jihlava**, pořádá tematické besedy, jejichž základem je četba:

Již druhým rokem pořádá Městská knihovna Jihlava, pobočka Horní Kosov jedenkrát za měsíc **Herničku pro děti** ve věku od dvou do šesti let. Přípravuji tematicky zaměřené besedy – od pohádek, příběhů o zvířatech až po roční období, svátky apod. Základem každé besedy je kniha, kterou s dětmi přečteme, pokračujeme různými úkoly rozvíjejícími dětskou motoriku, myšlení, soustředění a vzájemnou spolupráci. Odměnou po dobře odvedené práci bývá čas na hraní. Děti mají k dispozici hračky i hry. Podle zpětné vazby maminek i dětských úsměvů a opakované návštěvnosti je Hernička službou, která si v kalendáři najde své místo a má také pozitivní význam pro komunitní rozvoj sídliště Horní Kosov.

Akce **Městské knihovny Slavičín** pro malé děti a jejich rodiče pozitivně ovlivňují přístup rodičů ke čtení i ke knihovně:

Pro cílovou skupinu rodičů s dětmi předškolního věku již dlouhá léta realizujeme dva velmi úspěšné projekty. První z nich s názvem **Čtenářem od batolete** je určen rodičům a dětem opravdu malým, cca od dvou let. Každoměsíční jednoduché programky, zaměřené na interaktivní práci s knížkou, mají cíl vytvářet u dětí čtenářské dovednosti a hlavně podporovat vztah ke knihám už od batolecího věku. Pozitivně to ovlivňuje přístup rodičů; na základě těchto pořadů se přihlásí do knihovny a půjčují dětem knihy (obrázkové nebo s jednoduchými příběhy, které jsou určeny pro tento věk). Další, ještě úspěšnější a hojně navštěvovanou aktivitou je projekt **Veselé čtení s Nezbedníčkem**. Je na přípravu náročnější, probíhá také každý měsíc a program je zaměřen tematicky (např. zvířátka, roční období, povolání) nebo přímo k určité knize. Knihovnice (moderátorka a skřítek Nezbedníček) vždy představí jednu knihu, kterou má skřítek ve své knihovničce. Na základě příběhu z ní pak děti dostávají různé úkoly, hádanky, hrají kolektivní hry (včetně pohybových) nebo pracují v družstvech, pokud je jich více. Dalším výstupem je výtvarná dílna opět se vztahující k příběhu z knížky. Předškoláčky musí (někdy za pomoci rodičů) plnit různé úkoly, související

Městská knihovna Slavičín

s tématem pořadu. Součástí jsou i pohybové aktivity, týmová práce dětí a výtvarné dílničky vztahující se opět k dané tematice. Obě akce velmi pozitivně ovlivňují vztah rodičů a dětí ke knihovně, což se projevuje zejména v navýšení návštěv knihovny i k nárůstu výpůjček knih pro nejmenší. V rámci projektu *Nezbedníček* probíhají ještě dvě akce během roku – v období března je to pořad *Tátové, máme – čtete s námi!* a kalendářní rok s *Nezbedníčkem* bývá završen Mikulášskými čertovinami. Jsou to možná ve srovnání s velkými knihovnamí zanedbatelné aktivity, avšak u nás v šesti tisícovém městečku jde o velmi oblíbenou a hojně navštěvovanou akci. Dá se říci, že jsme takto vychovali od roku 2006 několik čtenářských generací, což je pro nás nádhernou zpětnou vazbou.

V Místní knihovně Znětínek se – s ohledem na velikost populace – s větším zájmem setkávají akce určené pro všechny děti:

*Dělala jsem v naší malinké knihovně akci pro děti předškolního věku v doprovodu rodičů **Knižní hrátky s Lucinkou**. Formou zábavného programu se děti učily s pomocí knížky poznávat*

své okolí, komunikovat a soustředit se. Přinesly si s sebou také svou oblíbenou knížku. Součástí byl výtvarný koutek, s dětmi jsme vyráběli záložku do knihy. Jelikož je ale u nás dětí málo, bohužel zaměření na děti jedné věkové kategorie není úplně šťastné, přijde pak málo dětí (na akci, o níž píšu, přišlo dětí osm, včetně miminek, cílová skupina byla od dvou do šesti let). Další akci jsem musela již nabídnout dětem všem a program udělat tak, aby se bavily všechny, tedy mít varianty pro starší a pro mladší. I tak přišly převážně děti předškolního věku, to je skupina, která zde má nejméně vyžití, pro školní děti jsou již kroužky ve škole a další aktivity.

Odpolední čtení pořádané **Městskou knihovnou Český Brod** má úspěch jak u předškoláků, tak u školáků:

Protože jsme chtěli podchytit i mladší děti, v březnu 2011 jsme poprvé uspořádali odpolední živé čtení pro děti a jejich rodiče (prarodiče), nejprve dvakrát ročně, pro velký zájem od podzimu 2015 čtyřikrát ročně. Kupodivu se jich účastní i děti starší, školní, které prostě rády poslouchají, když jim někdo

čte. Každé setkání má nějaké téma, kromě čtení si vždycky buď něco vyrobíme, s něčím si pohrajeme, zazpíváme, zarecitujeme, v poslední době už i cvičíme, no, a samozřejmě nechybí něco dobrého na zub. Poslední živé čtení pro děti byl Svět hraček a her.

V **Městské knihovně Česká Třebová** děti pohádky nejenom poslouchají, ale také odhadují, jak by mohly dopadnout:

Již sedm let pořádáme pravidelnou aktivitu s názvem **Matyldino pohádkohraní**. S dětmi, které k nám přijdou poprvé, se v kruhu seznámíme a povídáme si, aby se tu cítily dobře. Ale jsou i děti, které chodí pravidelně a rády se k nám vracejí, dokud nám neodrostou. Pokaždé si přečteme nějaký příběh či pohádku. V průběhu čtení dávám dětem otázky a ke konci zkusíme společně vymyslet, jak může příběh dopadnout. Potom máme pro děti připravený zábavný test či úkoly (podle věku dětí). Dále navazuje tzv. tvořeníčko, většinou související s daným příběhem, při kterém si děti něco vyrobí a odnesou domů. Na závěr si naši malí čtenáři zamlsají, a to díky jedné hodné čtenářce, která pro ně pokaždé něco upeče. Matyldino pohádkohraní probíhá i přes prázdniny venku v městském parku. S akcí máme dobré zkušenosti a doufáme, že pro naše malé čtenáře je knihovna milým a příjemným místem, kde naleznou v této úspěšné době trochu klidu a bezpečí. Věk dětí je cca od dvou do sedmi až osmi let.

V **Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích** propojuje aktivity pro malé děti jednoduchá kouzelná postava, která se stala důvěrně známým symbolem dětského čtení:

Pro děti ve věku od tří do šesti let dělám pravidelnou čtenářskou dílnu **Čtení se Zauzlínou** už pátým rokem, pravidelně vždy jeden pátek v měsíci. Zauzlína je postava z Kapesníkové pohádky, takový ten kapesník s jedním uzlem (tedy vlastně spíš kapesnice, je to holka). Teď třetím rokem ji dělám i jednou za dva měsíce na dalších třech našich pobočkách, v nastávajícím školním roce

přidáme ještě asi i naše velké dětské oddělení. Návštěvnost bývá v průměru kolem deseti až dvanácti dětí, které doprovázejí jejich rodiče. Na všech pobočkách se ustálila určitá kmenová skupina, která chodí pravidelně, i když pravidelnost nijak nevyžadujeme, není nutné se dopředu hlásit. Oficiálně uvádíme, že dílna je pro děti od tří do šesti let, ale mívám spoustu mladších i starších dětí, vesměs chodí vždy všichni sourozenci v rodině. Práce samotná se podobá lekcím na podporu čtenářství – na každou dílnu mám vybranou konkrétní knihu, se kterou pracujeme pomocí metod kritického myšlení. Děti zkoušejí předvídat text, vymýšlet jiné varianty děje, vztahují děj knihy k vlastním zkušenostem atd. Vybírám jak mezi novými tituly, tak mezi staršími. Práce s knihou trvá cca půl hodiny (aby vydrželi i ti nejmenší), ale stalo se nám už i to, že jsme o tématu debatovali téměř hodinu. K tomu přispívá to, že mnohé děti chodí pravidelně – známe se už v podstatě jako přátelé, a tak si můžeme dovolit nakousnout i obtížnější témata, nedělá nám problémy se vzájemně svěřovat. Zároveň nijak nevyžadují pozornost jako třeba ve školce či škole, celé je to takové rodinné povídání o tom, co čteme. Je dovoleno jíst i pít, chodit na záchod, ležet nebo si u čtení třeba stavět stavebnici. Prostě cokoli, co nebude nijak zásadně rušit ostatní. Po čtení vždycky malujeme, vystřihujeme, lepíme a podobně, vesměs se nám daří držet se tématu knihy. Vybírám opět jednoduché věci, které i ti nejmenší zvládnou s minimální pomocí. Maminky si u kreslení dají kávu, děti nějakou dobrotu (zvykli jsme si všichni, že pokaždé někdo přinese něco na zub, já tu mám pro děti nějaké zásoby vždy). A ještě k Zauzlíně samé: je vlastně jen takovým maskotem, stala se u nás už symbolem dětského čtení, sama o sobě při dílně nijak zásadně nefiguruje. Pro mou Kapesníkovou pohádku ji namaloval můj kamarád Vašek, pro čtenářskou dílnu mi kamarádka Štěpánka ušila její panenkovskou podobu. Děti si tak vždycky se Zauzlínou i hrají, její obrázek zdobí zeď herny, ve které čtení probíhá. Pokud dělám čtení na jiné pobočce, беру s sebou tu šitou. Ve spojitosti se školními dětmi nás Zauzlína provází vždy-

ky zakončením knížky pro prvňáčka. Společně s ní děláme **zauzlení na čtenáře** – děti dostávají látkové kapesníky s uzlem.

V malé **Knihovně městyse Nový Hrádek** se pravidelně schází několik maminek s dětmi do dvou až tří let na akci Klíče od pohádky. Vždy přečtou dětem kratičkou, většinou veršovanou pohádku, ukazují knížku a obrázky, s dětmi provádějí různá relaxační a rytmická cvičení a další aktivity, pohádku opakují. Každé děťátko dostane na závěr zalaminovaný papírový klíček (klíč k pohádce) s konkrétním označením a děti pak tyto klíčky sbírají v průběhu roku. Pro všechny jde o nenáročný a velmi pěkně strávený čas ve skupině v příjemném prostředí knihovny, navázání kontaktů a přátelství mezi dospělými, pro větší děti (2,5 až tři roky) i o první usilování o úspěch, tedy získání všech klíčů.

Další příklady dobré praxe: Knihovna Jana Drdy Příbram, Knihovna Třinec, Městská knihovna Antonína Marka Turnov, Městská knihovna Chocẽň, Městská knihovna Chodov, Obecní knihovna Paceřice

Programy pro mateřská centra

Logickým **partnerem knihoven** při těchto aktivitách bývají **mateřská centra** (MC). Mohou být prostými účastníky akce – maminky z MC mívají jednu ze schůzek s programem víceméně pravidelně v knihovně a akce je zajištěna buď jen pro ně, nebo i pro maminky mimo MC. Mohou knihovně s organizací či lektorským zajištěním akce pomáhat, ale mohou být také odběrateli této služby, kdy knihovna zajišťuje náplň akce a poskytuje prostory a organizace a zajištění účasti je záležitostí MC. Někdy nemusí jít o formálně ustavená MC, ale o sdružení či skupiny maminek. Kterákoli z variant spolupráce je variantou vhodnou, zejména jde-li o spolupráci pravidelnou a koncepční: knihovna může vždy prezentovat a rozvíjet téma čtenářství dětí. Zahájit aktivity pro nejmenší právě s kluby maminek či MC usnadňuje práci a většínou i zaručuje účast.

Příklady dobré praxe

Městská knihovna Tišnov uspořádala tematicky zaměřenou akci pro komunitu maminek:

*Letos jsme měli ještě nově další akci pro rodiče s dětmi. Máme tu komunitu maminek, které se pravidelně scházejí i s dětmi. Pro ně jsme si připravili asi hodinový program na téma **Jaro**. Byla vyžadována aktivní spolupráce rodičů, při plnění různých úkolů s jarní tematikou (skládání domina – jedna strana text, druhá obrázek, poznávání jarních květin, naučili jsme se básničku s pohybovým cvičením apod.).*

Městská knihovna Nová Paka zve Klub maminek:

*K nám chodí dvakrát do roka **Klub maminek**, tedy matky s batolaty. Kolegyně Lenka má pro ně vždycky připravený program – čtení, loutky, kostky, prolézačky a hlavně upozornění na lepoprela.*

S mateřským centrem zahájila spolupráci i **Městská knihovna Varnsdorf**:

Mateřské centrum jsem zkusila pozvat, abych měla představu, jaká spolupráce by se s nimi dala navázat. Rodiče přijdou s dětmi, průběh je stejný jako u akcí pro mateřské školy. Jen jsme přidali výtvarné aktivity. Rodiče jsou plně zapojeni do dění, děti jsou zatím malé (ve věku dvou až tří let). Zatím se tedy s rodiči i dětmi oťukáváme. Mají velmi schopnou paní, která MC vede, tudíž věřím, že naše spolupráce bude pokračovat i nadále. Mám v plánu jednou za měsíc připravit dopoledne pro rodiče a děti z MC, kde budou probíhat aktivity spojené s knihovnou (čtení, výtvarné činnosti).

Setkání mateřského klubu má své místo i v programu **Knihovny Břetislava Kafky Červený Kostelec**:

Už jsem zkusila pořádat i jedenkrát ročně setkání zdejšího mateřského klubu pro změnu v dětském oddělení knihovny. Myslím, že se i tahle akce daří. V tomto případě jsem vedena snahou ukázat maminkám na mateřské dovolené, že knihovna disponuje i spoustou lepoprel a dalších publikací vhodných pro nejmenší děti.

Městská knihovna Rokycany dokonce stála u zrodu mateřského klubu:

*Nepravidelně pořádáme akce pro mateřský klub (dvě až čtyři během roku) **Říkej si se mnou aneb První knížky a říkadla pro děti**. Témata jsou např. Veselé barvičky, Říkadla a pohádky, Velikonoce, Vánoce, Vezmi žlutou tužku, Veselé notičky, Řehoři, řekni ř, Malujeme zimu, Skřítkci a strašidla, Malované písničky, Pomocné tlapky, Malování na chodníku, Hrdinové z Večerníčků, Pohádky z Hájovky kapsičky, Krtek a jeho kamarádi atd. Vše se řídí hlavně podle dětí – kdo, jak staré děti a kolik jich přijde, jakou mají momentálně náladu, chuť a výdrž. Vše (knihy, povídání, rekvizity, materiál) máme připraveno jak pro děti, tak pro maminky. Klub jsme před osmnácti lety založili, ale již ho neřídíme, jen pro něj organizujeme tyto akce.*

Čtenářské kroužky a kluby

Některé knihovny pořádají dlouhodobě programy pro víceméně ustálenou skupinu na klubové bázi. Vznikají tak kroužky či kluby stabilních zájemců o problematiku dětského čtení a čtenářství. Takové kluby oceňují jak rodiče v malých obcích, tak např. na sídlištích ve velkých městech. Výhodou takové relativně stabilní skupiny je možnost cíleného, dlouhodobého a systematického působení, samozřejmě získávání nových stálých uživatelů knihovny, ale postupně i dobrovolníků a spolupracovníků knihovny. Jako všechny dlouhodobé a systematické aktivity přinášejí tyto kluby oběma stranám (účastníkům i knihovnám) řadu dalších benefitů a jsou i základem budování sociálního kapitálu obce.

Příklady dobré praxe

Městská knihovna Egona Hostovského v Hronově propojuje ve svém kroužku nejstarší předškoláky s dětmi školního věku:

*Předškolní děti se také mohou účastnit našeho **čtenářského kroužku Planeta K**, který máme jednou za čtrnáct dní odpoledne (je určen pro děti cca od pěti do deseti let). Planeta K (neboli planeta knih a pohádek) je pokaždé na jiné téma. Vždy se snažím vybrat zajímavou knihu, pomocí které se s dět-*

mi přeneseme do jiného světa a zažijeme originální dobrodružství. Na začátku se s knihou seznámíme, přečteme si ukázkou a pak se pustíme do aktivit na téma knihy. Loni jsme cestovali s knihou Expedice z pohlednice po ČR, s Lichožrouty jsme si vyrobili vlastní ponožkovou příšerku, s holčičkou Kiko jsme se učili origami, s Daisy Mrázkovou a knihou Co by se stalo, kdyby... jsme se vypravili k moři, vyrobili si vlastní písek a stavěli hrady, na motivy knihy Pohádky o nepotřebných věcech jsme si udělali módní ateliér ze starých věcí na vyhození a vyrobili originální šaty, s knihou Jaro je tu jsme si připomněli Svatojakubskou noc a na louce jsme si vyrobili čarodějné lektvary, s Medvědí králem jsme se vypravili na Dalekou Sibiř nebo knihovnu proměnili ve vědeckou laboratoř. Během roku chodilo asi dvacet dětí, někdy se nás sešlo více, jindy méně, průměrně deset dětí na jednu akci. Záleželo na zvolené knize a aktivitách, někdy přišly jen holky, protože téma asi kluky nezaujalo (třeba mandaly nebo Pohádky o nepotřebných věcech). Předškolní děti tvoří asi třetinu. Rodiče se můžou účastnit také, ale většinou nám dítě, pokud je již samostatné, na hodinu nechají a jdou si vyřídit, co potřebují.

Klub maminek v Knihovně Petra Bezruče v Opavě (konkrétně v pobočce Kateřinky) se věnuje dětskému čtenářství již devět let:

*Naše pobočka je umístěna uprostřed největšího opavského sídliště, a tak je naším cílem nabídnout maminkám na rodičovské dovolené a především jejich dětem možnost strávit čas v prostředí mezi knihami. Maminky si naši činnost chválí, je to mnohdy první kontakt jejich dětí se stejně starými dětmi v klidném kulturním prostředí, navíc s možností seznámit se s knihami, kterých tu pro ně nabízíme velké množství. Láska ke knihám pak často v těchto dětech přetrvává i ve starším věku. Na pobočce funguje devět let **Klub maminek**, pro který každý měsíc připravujeme zábavný program pro děti od narození do nástupu do MŠ. Účast v klubu je nezávazná a zdarma. Klub maminek pořádáme během školního roku cca osmkrát. Navštěvují nás maminky, babičky, tatínkové nebo dědečkové s dětmi od několika měsíců po školkový věk. V pří-*

Městská knihovna Prachatice

pravě programu toto musíme zohlednit a připravit úkoly, kterými zaujmeme malinké i starší děti. Počet účastníků se různí, průměrně je to patnáct dětí. Délka programu je nejvýše dvě hodiny a probíhá vždy ve středu dopoledne, kdy máme knihovnu pro čtenáře uzavřenou. Samotný program začínáme vlastní maňáskovou pohádkou, ve které blíže představíme téma. Na úvodní části se někdy podílejí také děti z nedaleké MŠ, ZŠ (krátké taneční, recitační pásmo). Poté máme připraveno několik stanovišť, na kterých téma podrobněji rozvíjíme formou poznávání, hledání, přiřazování, jemné motoriky, lehké pohybové aktivity. Součástí programu je i výtvarná dílnička, kde si děti společně s maminkami vyrábějí nenáročné výrobky různými výtvarnými technikami a odnášejí si je domů. Organizovaný program trvá zhruba hodinku, zbytek času si maminky samy s dětmi čtou, hrají, povídají si s ostatními účastníky. Stálými tématy jsou

např. Vánoce (zima), Velikonoce (jaro), Den dětí, Den matek, karneval, dalšími tématy jsou např. dopravní prostředky, povolání, zvířátka, pohádky, hudba, balonky nebo kostičky. Kniha je pro nás hlavně inspirací při přípravě. Využíváme básničky, říkadla, písničky, pracujeme s leporely, předčítáme z knih krátké pohádky. Využíváme i odbornou literaturu z oboru pedagogiky. Maminkám představujeme knihy, pomocí kterých mohou doma s dětmi téma dále rozvíjet.

V Městské knihovně Prachatice využívají pro činnost Klubu maminek kvalifikovanou dobrovolnici:

Nesmím zapomenout na **Klub maminek**. Vede ho velmi oblíbená paní učitelka, která je už nyní v důchodu. Scházejí se maminky s dětmi ve věku dvou až tří let, program je většinou zaměřen na aktuální roční období, svátky atd. Poslední čty-

ři setkání nesla názvy Co všechno musí udělat jaro?, Barevné Velikonoce, Vařily dětičky kašičku, Jedeme na výlet. Klub má u maminek úspěch. Co se týče návaznosti na knížky, snažíme se vždy děti seznámit s nějakou vhodnou knížkou, která se aktuálního tématu týká. Využíváme i říkadla a básničky, které děti při programu učíme. Maminky si na výstavce mohou prohlédnout také knihy pro větší či dospělé čtenáře, které souvisejí s tématem.

V Městské knihovně Frenštát pod Radhoštěm zahájil svou činnost klub Sovičky:

Od loňského září jsme zavedli nový program: klub Sovičky. Klub je určen pro děti do čtyř let věku v doprovodu dospělé osoby.

Městská knihovna Český Těšín při přípravě klubových setkání vychází z programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení (Reading and Writing for Critical Thinking, RWCT):

ČáRyfuK (Čtete Rádi Kničky) – klubík pro předčtenáře a začínající čtenáře (čtyřikrát ročně): tematicky připravený odpolední program pro nejmenší děti. Děti pracují s knihami, zpracovávají myšlenkové mapy, jsou pro ně připravené hry, soutěže, výtvarné aktivity a občerstvení. Klubík je připravován již pátým rokem. Děti si za uplynulé roky vyzkoušely např. putování s dinosaury, výlet do vesmíru, dozvěděly se, jak získat kamaráda, proč se nebát strašidel a mnoho jiného. Při přípravě klubíku využíváme programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení.

V Knihovně Třinec funguje čtenářský klub určený pro celé rodiny:

V klubu MRKni (Máme Rádi Kničky) ukazujeme a učíme, jak se dá s knihami pracovat, rodičům doporučujeme kvalitní knížky. Klub je určen pro celé rodiny. Chodí k nám už maminky s bříškou a pak nám jejich miminka rostou před očima, až se s nimi loučíme jako se školáky. Více se také začínají zapojoovat tatínkové. Je prima, když občas přijde celá rodina. Klub je určen pro děti od narození do sedmi let, ale nebráníme se ani návštěvám starších dětí. Prioritní je pro nás připravit aktivitu pro celou

rodinu. Jde také o doporučování kvalitních knih pro děti a ukázkou aktivit, jež se s nimi dají podnikat. Často se inspirovaly i paní učitelky.

Městská knihovna Žamberk ve svém čtenářském klubu úspěšně propojuje čtení konkrétní knihy s dalšími tematicky souvisejícími aktivitami:

Klub MRKNI (Máme Rádi Kničky) – název máme dovoleno užívat od městské knihovny v Třinci, náplň klubu je ale naše vlastní) je klub pro nejmenší děti od dvou do šesti let s rodiči, nejčastěji maminkami. Původní myšlenka byla nabídnout rodičům s dětmi možnost setkávat se jednou měsíčně nad novými dětskými knížkami, zprostředkovat jim přehled o literatuře vydávané pro děti a ukázat jim knížky, které ze svého dětství nemohou znát. Jednotlivá setkání jsou vždy zaměřena k určitému tématu (pohádky, bajky o zvířátkách, barvy, skřítci, jaro, spaní apod.). Když objevím knížku, která má širší potenciál než pouhé čtení, vznikne téma, ke kterému si dohledám další knížky a aktivity. Např. u tématu spaní jsem hrála loutkovou pohádku O Šípkové Růžence, s dětmi si povídala, jak a kdy spí zvířátka, rodičům jsem představila knížky Carla Johana Forsséna Ehrlina; setkání o barvách zcela vyplnily kouzelné publikace Hervého Tuletta Knižka a Barvy, na setkání o skřítcích jsme prohlíželi knížky Vítězslavy Klimtové a vyráběli skřítky z korkových zátek, kousků látek a dalších surovin. Hned po prvním setkání nám přibýlo několik malých čtenářů. Některé maminky přišly i s více dětmi, s jedním, které šlo na klub, a s miminkem. Když si po programu vybíraly v dětském oddělení knížky, děti vždy připravily knížky i pro mladšího sourozence. V tu chvíli jsem se o budoucnost dětského čtenářství opravdu nebála. V tomto školním roce se uskutečnilo osm setkání klubu MRKNI, účast kolísala podle počasí a nemocnosti mezi osmi až dvaceti dětmi. Každé setkání trvalo cca 45 minut.

V Knihovně města Ostravy existuje deset klubů, jejichž činnost je zaměřena na výchovu ke čtenářství, podporu rodiny a vícegeneračního soužití. Schůzky probíhají jedenkrát měsíčně v každém klubu, členství v knihovně není podmínkou účas-

ti (absenční půjčování knih je pak ale samozřejmě určeno jen registrovaným uživatelům). Setkání vedou zkušené pracovnice knihovny:

Program klubů je určen pro rodiče na rodičovské dovolené či prarodiče a jejich děti. Schůzky probíhají jedenkrát měsíčně a zaměřují se vždy na jedno určité téma, které se následně promítá do společného čtení, tvoření, hraní a vyprávění, cvičení. Děti při řízeném programu rozvíjejí své schopnosti, dovednosti a zároveň si při těchto činnostech zvykají na kolektiv vrstevníků, což jim později usnadní vstup do mateřské školy. Rodiče či prarodiče zde mají nejen příležitost aktivně strávit čas se svými dětmi či vnoučaty, ale i poznat společnost ostatních rodičů a podělit se o své starosti a zkušenos-

ti s výchovou svých dětí. Cílem programu je seznámit děti s knihovnou a také v nich probudit a rozvíjet zájem o okolí pomocí knih určených pro ně, ukázat jim cestu do světa fantazie, pomáhat rozvíjet jejich slovní zásobu, paměť a zvědavost, pomoci jim při výběru knih, dospělým pak i při výběru odborné literatury. Důraz je kladen na hravost, zábavnou formu a pečlivé vybírání autorů a textů. Čtení, dramatizace textů, výtvarná práce, pohybová složka a sdílení zkušeností v klidném a kultivovaném prostředí ve společnosti zkušených pracovnic KMO vhodně naplňuje volný čas návštěvníků knihovny.

Další příklady dobré praxe: Krajská vědecká knihovna v Liberci, Městská knihovna Antonína

Knihovna města Ostravy

Marka v Turnově, Městská knihovna Luhačovice, Městská knihovna Přelouč, Městská knihovna Vratimov

Pravidelná předčítání pohádek

Velmi dobrou podpůrnou aktivitou je také **pravidelné předčítání** (pohádek). Nebývá vždy určeno výhradně dětem předškolního věku, někdy ovšem ano. Má mnoho podob: od komorního Čtení u kolotoče (Městská knihovna v Praze, pobočka Smíchov; Městská knihovna v Praze má těchto „čtení“ samozřejmě více na několika pobočkách) po Večerníčky v Uherském Hradišti či Večerníčky na kamenech v Rožnově pod Radhoštěm. Čtou knihovníci, čtenáři sami, herci, dobrovolníci. Je to opět aktivita, která umožňuje společné sdílení slova a setkání s knihou dětem i jejich doprovodu; tentokrát bez doprovodných či návazných aktivit. Jde o čistý zážitek a potěšení z poslechu četby. Program lze samozřejmě jakkoli doplnit, avšak kouzlo „čistého předčítání“ je velmi silné a na motivaci dětí k četbě intenzivně působí. Pro rodiče bývá také dobrým příkladem pro následné domácí společné čtení, které je jedním z nejsilnějších inspiračních zdrojů budoucího čtenářství dětí.

Příklady dobré praxe

Pobočka Vesec, součást **Krajské vědecké knihovny Liberec**, se může pochlubit již patnáctiletou historií podvečerního čtení pohádek:

*Stále mám své **podvečerní čtení pohádek**. Není jen pro předškoláky: je to akce pro rodiče s dětmi. Na jedné z fotografií je pátačka Marta, která byla na prvním čtení ve svých deseti měsících! Je to určitě rekordmanka v počtu přečtených knih – nejen v rámci naší pobočky. Projekt probíhá už patnáct let. Scházíme se pravidelně (mimo prázdniny) každý poslední pátek v měsíci v 17 hodin. Podvečerní čtení probíhají v tematických cyklech: namátkou – **cesta kolem světa, klasické pohádky, řemesla, zvířátka, výročí spisovatelů a ilustrátorů**. V letošním roce jsme si připomněli 85. narozeniny ilustrátora Josefa Palečka. Věnovali jsme se především pohádkám Libuše Palečkové, ale neopomně-*

Krajská vědecká knihovna Liberec

li jsme ani knihu Františka Nepila Makový mužiček. Malé děti, které rodiče na tuto akci přivedou, zůstávají naší knihovně věrní i ve školních letech. Jsou pravidelnými účastníky Noci s Andersenem, čtenářských, výtvarných a literárních soutěží atp. A když vyrostou ještě více, stávají se spoluorganizátory akcí v knihovně. Součástí podvečerních čtení bývají výtvarné dílny pro rodiče s dětmi. Děti pracují především s textilem, někdy se sklem, materiály, které náš region kdysi charakterizovaly.

Knihovna Jana Drdy Příbram má rovněž dlouholeté zkušenosti se společným podvečerním čtením:

*Už nějakých osm let, jedenkrát za měsíc připravujeme **Společné podvečerní čtení** rodičů, prarodičů a dětí. Chodí rodiče s předškoláky, kteří se stanou školáky a najednou jsou z nich sedmáci a stále chodí. Kdo umí číst, čte, kdo neumí, poslouchá.*

V **Městské knihovně Sedlčany** se na dobrou noc čte po celý rok:

***Hajánek** – zdravé čtení na dobrou noc (celoročně, středa od 17 hodin). Větší zájem o tuto aktivitu bývá v zimních měsících. Někdy se nás sejde více, jindy nepřijde nikdo, ale nabídka tu je a lidé o ni vědí.*

V **Knihovně Bedřicha Beneše Buchlova Uherské Hradiště** v rámci festivalu Hradištské sluníčko, který je zaměřen na podporu dětského čtenářství, čtou známé osobnosti:

*Pro cílovou skupinu malých dětí a jejich rodičů pořádáme o Hradištském sluníčku už patnáct let čtené **večerníčky** s herci Slováckého divadla. Dříve se pohádky četly na Mariánském náměstí u Rozárky, v posledních letech je čteme na trávníčku u knihovny. V průběhu let pohádky četli a čtou herci, ale také regionální osobnosti, např. spisovatelé, učitelé i starosta. Pohádku četla také třeba Petra Braunová a letos byla hostem jednoho večerníčku Galina Miklíňová.*

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm pořádá týden čtení pohádek a divadelních představení pro děti:

*První červencový týden máme **Večerníčky na kamenech** – týden čtení a divadel. Na akci chodí zejména děti předškolního věku s rodiči, letos jsme měli na každém představení návštěvnost cca 200 až 300 diváků.*

Další příklady dobré praxe: Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Městská knihovna v Praze, Městská knihovna Choceň

Přednášky a poradenská služba k četbě a čtenářství

Velmi důležitou **službou knihoven pro rodiče nejmenších dětí** je poradenská, resp. vzdělávací služba v oblasti dětské četby a čtenářství. Všechny knihovny samozřejmě tuto službu poskytují na vyžádání jednotlivcům – poradí co číst, kde a které knihy a informační zdroje hledat. V případě cílené podpory čtenářství dětí, např. v rámci projektu S knížkou do života, jde však o **speciální přístup: předem připravované a cíleně za-**

měřené doporučující bibliografie, skupinové konzultace, přednášky a semináře, setkání s autory i specialisty z jiných oblastí (lékaři, psychologové, pedagogové atd.). Knihovny, které dlouhodobě a intenzivně spolupracují s rodiči v oblasti čtenářství, se jim mnohdy snaží poskytnout i další informace týkající se zdravého vývoje jejich dětí, a prezentují tím zároveň knihovnu jako dobrého, zasvěceného a spolehlivého partnera v širším slova smyslu.

Příklady dobré praxe

Knihovna Petra Bezruče v Opavě pořádá setkání s odborníky:

Podařilo se nám uspořádat i několik setkání s odborníky (homeopatie, zdravá výživa pro malé děti, stolování, cvičení s malými dětmi, logopedie, nástup do MŠ s paní učitelkou, jemná motorika u dětí atd.).

V **Městské knihovně Sedlčany** se věnovali i problematice bezpečnosti:

***Virtuální (ne)bezpečí** – beseda pro maminky a nejen pro ně o bezpečnosti s velitelem Městské policie o tom, jaká hrozí virtuální i reálná nebezpečí a jak jim lze předcházet.*

Městská knihovna v Praze pro rodiče uspořádala dílnu Čteme dětem poutavě (Jak pracovat s hlasem); v **Knihovně Třinec** proběhl Kurz montessori pro rodiče s dětmi apod.

Další příklad dobré praxe: Knihovna Jana Drdy Příbram

Kurzy pro děti

Některé knihovny pořádají pro děti i speciální kurzy, většinou s využitím metod RWCT. Týkají se spíše čtenářů, výjimečně se však objevují i kurzy pro předškoláky.

Příklad dobré praxe

Knihovna Třinec realizuje kurzy pro předškoláky, jejichž cílem je rozvoj předčtenářských dovedností:

*Realizujeme kurzy **Čteme s nečtenáři**, který je zaměřený na rozvoj předčtenářských dovednos-*

tí. S dětmi pracujeme metodami RWCT. Kurz vždy tvoří šest až osm setkání pro uzavřenou skupinu asi deseti dětí ve věku od čtyř do sedmi let. Ideálně je však určen předškolákům, jako příprava na školu (na čtení a porozumění textu). Mohou být přítomni i rodiče, což jim umožňuje vidět v praxi, jak se dá pracovat s knihou, textem, příběhem, jaké aktivity volit pro rozvoj předčtenářských dovedností.

Půjčování tematických kufříků

Výpůjční služby jsou v knihovnách samozřejmostí, není proto třeba nijak zásadně zmiňovat, že jsou poskytovány i rodičům předškolních dětí, případně dětem samým, jsou-li registrovanými uživateli knihovny. O jedné formě výpůjční činnosti je však třeba se zmínit. Jsou to **tematické kufříky**. Hovoříme-li o nich v souvislosti s projektem, pak nejde jen o kufříky zaměřené na četbu, ale samozřejmě i na další témata, která jsou ale reflektována ve vložených knihách. Tuto službu poskytují v ČR již stovky knihoven a v projektu má své významné místo.

Příklad dobré praxe

V **Knihovně města Ostravy** jsou součástí tematických kufříků i didaktické pomůcky a hračky:

Čtenáři Knihovny města Ostravy mohou využít služby zapůjčení tzv. **tematických kufříků**. Jedná se o kufříky se zábavně vzdělávacím obsahem určené dětem a jejich rodičům či prarodičům. Každý kufřík je zaměřen na jedno téma a obsahuje kromě knih také didaktické pomůcky, hračky, společenské hry a CD, jež jsou přizpůsobeny věku a zájmu dětí. Barevné kufříky a jejich pestrý obsah dokážou přitáhnout pozornost dětí i k tématům, která se dají označit za školní, rodiče získají podněty jak rozvíjet fantazii a tvořivost dětí nebo zdolat úskalí výslovnosti či českého jazyka, zároveň mohou spolu s dětmi strávit společný čas.

Nocování v knihovně

Za zmínku a doporučení určitě stojí další doplňková (a zatím spíše ojedinělá) aktivita: **Nocování dětí a rodičů v knihovně**. Noc s Andersenem je v našich knihovnách již fenoménem a probí-

hájí i různá další nocování. Varianta Noci rodičů s předškolními dětmi má všechny klady běžných dopolední s knížkou a navíc samozřejmě onen specifický aspekt výjimečnosti a určité tajemnosti, dobrodružství. Organické zapojení četby a práce s knihou je samozřejmě nasnadě.

Příklad dobré praxe

Knihovna Jana Drdy v Příbrami pro společné spaní v knihovně připravuje program inspirovaný knižními motivy:

Dělali jsme zatím dvakrát společné spaní pro rodiče a děti (něco jako Noc s Andersenem). Sešli se nám tu celé rodiny – tatínkové, maminky, školáci i předškoláci (předškoláků bylo víc). Jsme hrdí, že se našeho nocování účastní i tatínkové. Jednou to bylo o medvědech (na motivy Malé medvědí knížky Zbyňka Černíka). Děti i rodiče absolvovali malý vědecký seminář o medvědech, bojovnou a strašidelnou noční výpravu za medem, vyrobili si medvědí masky i večeři a společně přečetli určité půlku knížky. O půlnoci všichni spali. Další spaní bylo o rybách (na motivy knihy Rybí sliby Zuzany Krolupperové). Tentokrát bylo cílem hry získat Rybářský lístek pro tuto noc. Kdo ho získal, (a nakonec ho po důkladném prověření znalostí získali všichni), mohl se zúčastnit nočního (trochu strašidelného) výlovu potmě i lovu za světla pod dozorem porybného. Ryby i udičky si účastníci museli nejdřív vyrobit. Večeře se už tradičně jmenuje Veselý krajíc. Obnáší výrobu dekorativního krajíce chleba, který má svůj příběh. V první fázi je potřeba krajíc vyrobit, v další fázi vyprávět či zazpívat jeho příběh a na závěr ho sníst.

Další příklad dobré praxe: Obecní knihovna Dalovice

Venkovní aktivity

Další doplňkovou zážitkovou aktivitou, využitelnou v projektu jsou venkovní (outdoorové) aktivity, tedy aktivity odehrávající se v terénu, venku mimo knihovnu. Tyto aktivity bývají většinou určeny celým rodinám nebo alespoň dětem různých věkových kategorií včetně nejmenších, které obvykle vezou rodiče s sebou v kočárku. Jde o vycházky, pohádkové lesy, poznávání města

a okolí, ale také třeba o tzv. rekordy, jimiž je pověstná Městská knihovna Sedlčany (může se pochlubit již více než deseti zápisy do České knihy rekordů). Tyto akce nejsou přímou podporou čtenářství, ale umožňují společné trávení volného času celé rodiny, což je jejich hlavním pozitivem. V širším pojetí mezi tyto aktivity patří i Dny země, Dny pro rodinu a další svátky a slavnosti, jichž se knihovny účastní jako partneři hlavních organizátorů (města apod.). Knihovny pak samy mohou ovlivnit, jakou roli hraje v obvykle celodenním či polodenním programu kniha a propagace čtení a čtenářství.

Příklady dobré praxe

Knihovna města Hradce Králové pořádá více typů akcí pro nejmenší děti, mj. pohádkové odpoledne:

Pohádkou proti dešti: pohádkové odpoledne ve stylu pohádkového lesa pro rodiče a nejmenší děti. Děti plní úkoly u pohádkových postav (každý rok jiné, podle výročí autorů; měli jsme např. postavíčky z Drdových pohádek, z večerníčků, z vesmíru, postavy z pohádek Boženy Němcové apod.). Letos proběhl již sedmý ročník. Pořádáme vždy ve středu nejbližší k Medardovi, neboť pohádkami zaháníme déšť. Letos se akce zúčastnilo 120 dětí se svými rodiči. Knihovna se také účastní městem pořádaného **Dne rodiny**. V Jirákových sadech má svůj stan s úkoly pro nejmenší děti a rodiče a čtení pohádek pro nejmenší probíhá na pódiu v průběhu celého dne.

Den přátelství – zábavné odpoledne pro celou rodinu. Spolupráce členů komunitního plánování. Koná se v knihovně, úkoly pro nejmenší čtenáře, vystoupení předškolních baletek, flétníček, čtení, tvoření, hrátky s rodiči.

Obecní knihovna Jaroměřice tradičně pořádá Pohádkový les:

*Nevím, jestli je náš **Pohádkový les** to pravé, co potřebujete do svého výčtu aktivit pro děti a rodiče, ale je to tradice a proběhl už desátý ročník. Přes velké vedro jsme v Pohádkovém království (v Obecní knihovně v Jaroměřicích) zaregistrovali 275 dětí, které se vydaly hledat s rodiči a příbuznými princeznu. Vše dopadlo dobře, děti, dospělí i my – organizátoři – jsme byli spokojeni. Na organizaci se samozřejmě nepodílela pouze knihovna a jedna knihovnice, nýbrž tým minimálně stovky lidí, zejména ze školy, Sdružení rodičů a ostatních složek v obci.*

V Knihovně města Plzně se koná procházka, na kterou si každý účastník bere svou oblíbenou knihu:

Vezmi knížku na procházku. Sobotní procházka z Obvodní knihovny Doubravka k rozhledně na

Knihovna města Plzně, Obvodní knihovna Doubravka

Chlumu. Společné putování knihovnic a jejich čtenářů, jehož se účastní celé rodiny včetně nemluvnat v kočárku. Každý má s sebou oblíbenou knihu. Cestou jsou připraveny pohádkové úkoly, kostýmovaná vystoupení, opékání buřtů aj. Rodiče s předškolními dětmi se dále pravidelně účastní otevřených akcí pro veřejnost, jako je Den dětí, Den pro dětskou knihu, Týden čtení, Doubravecké jarobraní, Halloween, artedílny aj.

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm si prostřednictvím průvodu každoročně připomíná dílo Jana Karafiáta:

*Koncem září (okolo Václava) probíhá **Podzimní putování s broučky** – lampionový průvod věnovaný Janu Karafiátovi, jehož tradice začala už v roce 1996. Dnes je to masová akce s účastí cca 2,5 tisíce lidí. Většina dětí jsou předškoláci. MŠ na průvod navazují programem – dělají si kostýmy, lampičky, výkresy apod.*

Broučky je inspirováno i tradiční setkání pořádané **Knihovnou Bedřicha Beneše Buchlova Uherské Hradiště:**

*Pro rodiny s malými dětmi pořádáme na ukončení Týdne knihoven **lampionová Setkání broučků** na Masarykově náměstí v Uherském Hradišti, letos to bude už podvacáté.*

Městská knihovna Kaplice pořádá soutěžní akce, které obvykle začínají v dětském oddělení knihovny:

*Dvakrát v roce je **akce u knihovny** pro veřejnost s různými úkoly, hádankami, malováním, hlavně pro děti z mateřských škol a jejich rodiče. Jedna bývá v červnu, druhá v říjnu, většinou v Týdnu knihoven. Každá akce má téma, podle něhož je zaměřeno soutěžení a texty básniček na stanovištích. Rodiče dětem předčítají a společně plní úkoly. Témaťy jsou např. Zvířátkov (vlastnosti zvířátek), Skřítek Podzimníček, Médla Pacička, Putování pohádkami (pomocí kouzelného prstenu Arabely jsme se přenesli do různých pohádek a podle pohádek byl úkol, např. k textu o Ferdovi Mravenčovi byl přidán úkol počítání puntíků na berušce), Sluníčkohraní, Písmenkova Lhota nebo Beruškohraní). Účast bývá 50 až 60 dětí a rodičů s těmi menšími 20 až 25. Akce je oblíbená. Start je vždy v knihovně v dětském oddělení (získáváme nové čtenáře) nebo je součástí nahlédnutí do prostor knihovny. Při akci se kolegyně knihovnice mění třeba ve velky, berušky nebo skřítky. Děti mají kartu (podle tématu), na kterou si malují nebo vyznačují, jakými stanovišti prošly, a pak je čeká malá odměna.*

Městská knihovna ve Svitavách při práci s předškoláky využívá knihobudky:

*To, že se účastníme **Dne dětí** (Svitavská Bambiriáda) a máme úkol pro předškoláky, je samozřejmostí. Obejdu naše knihobudky s prázdninovým úkolem (na pěti místech starší děti hledají křížovky s citátem Erasma Rotterdamského „Doma jsem tam, kde mám knihovnu“ a předškolní děti části obrázku, který slepí a donesou do knihovny).*

Knihovna Jiřího Mahena v Brně se zapojuje do řady venkovních akcí:

*Naše outdoorové aktivity: **Ghettofest, Bambifest, Family Fest, Dobrý den v Bystrci, Dětský den v Řečkovících, Jihomoravský den dětí.***

Městská knihovna Nová Paka pořádá akce u příležitosti vítání jara a prosincového svátku sv. Lucie:

*Pro rodiče a prarodiče s dětmi máme **Vynášení Morany a lampionový průvod na Lucii.***

Městská knihovna Sedlčany organizuje akce, které jsou zároveň pokusem o rekord:

***Rekordy** (zápis do České knihy rekordů) se křty knížeček nebo celých edic, zahájení adventu v Sedlčanech, **živý betlém** ad.*

Další příklady dobré praxe: Knihovna Mrákotín, Knihovna Třinec, Městská knihovna Velké Meziříčí

Podpůrné aktivity

Již jsme zmiňovali, že všechny aktivity, které naše knihovny pro předškoláky pořádají, jsou pro děti i jejich rodiny přínosem a mohou být přínosem i pro jejich čtenářskou motivaci. Vždy záleží na jejich uchopení.

Mezi tyto aktivity patří **autorská čtení a setkání se spisovateli**. Ta pořádají mj. Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna města Ostravy, Městská knihovna v Praze a Městská knihovna Sedlčany.

S **představeními loutkového divadla** mají zkušenosti např. Městská knihovna Dobříš, Měst-

ská knihovna Náchod, Městská knihovna Nová Paka, Městská knihovna v Praze, ale i desítky dalších knihoven.

V programu desítek knihoven, mj. Knihovny Paskov, Krajské knihovny Vysočiny, Městské knihovny Děčín a Městské knihovny Valašské Meziříčí, má důležité místo **Den pro dětskou knihu**.

Hudební pořady pro děti s rodiči organizují např. Knihovna města Hradce Králové, Knihovna Paskov, Městská knihovna Vratimov, Městská knihovna Sedlčany a Místní knihovna Žabeň.

Pohybové aktivity s literární podporou nabízí např. Městská knihovna v Praze. V pobočce Korunní např. pořádá zážitkový program Říkáanky a hýbáanky určený pro děti ve věku dvou až tří let a jejich rodiče. Pohybově-literární akce do svého programu zařazují i Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem a **Městská knihovna Česká Lípa**. Ta jednou měsíčně připravuje pořad pro rodiče s dětmi do čtyř let:

*Pro rodiče s dětmi do čtyř let máme jedenkrát do měsíce pořad **Veselé cvičení a tvoření**. Návštěvnost se pohybuje od dvou do deseti maminek či tatínků a dětí (jedno až dvě děti na maminku, víc nejde s ohledem na prostory a zvládnutí akce). Záleží na počasí a sdílení na Facebooku (bez toho nikdo nepřijde, musí se sdílet přes maminkovské skupiny; klasické informační kanály, které platí pro ostatní akce, tady selhávají). Dopoledne pro maminky s dětmi běží už několik let a postupně odumíralo. O vzkříšení se postarala mladší kolegyně, která se vrátila po mateřské dovolené a přišla s nápadem jednoduchého cvičení spojeného s básničkami a říkankami. Ty samozřejmě čerpáme z knih a z knih také děláme nabídku pro navazující hraní, tvoření a volnou zábavu. Máme celkem devět témat (roční období, Vánoce, zvířátka, prázdniny a cesty, na zahradě, dopravní prostředky apod.).*

V knihovnách probíhá i **celá řada dalších aktivit**, které mohou přispět k rozvoji pozitivního vztahu nejmenších dětí ke čtení a knihám.

V **Knihovně města Plzně** jsou vítáni i plyšovi čtenáři:

Čtenářský průkaz pro plyšáčka. „Přivedete-li“ v určený den do knihovny svého plyšového mazlíčka, knihovnice mu u pultu vystaví „opravdovou“ čtenářskou legitimaci. Jednorázová akce Obvodní knihovny Doubravka pro rodiny s malými dětmi a dětskou veřejnost. Součástí je společné fotografování.

Městská knihovna Sedlčany nabízí maminkám zajímavé doplňkové a relaxační aktivity:

Trénování paměti pro maminky. Základní kurz uzpůsobený maminkám a dětem

Noc pro maminky (Nocování v knihovně). Vzhledem k mateřským povinnostem se mohlo zúčastnit jen malé množství maminek (asi deset), ale ty si to užily...

Knihovna města Hradce Králové v ústřední půjčovně pořádá masopustní odpoledne:

MASOPUST – zábavné odpoledne pro děti a rodiče, plné tradičních masek, starodávných úkolů a her, zakončené pravou staročeskou hostinou i se zabíjačkou.

Knihovna „U Mokřinky“ Mokré uděluje budoucím prvňáčkům zvláštní dekret:

Dekret pro prvňáčky: Knihovna uděluje za podpory obce každoročně prvňáčkům, než nastoupí do první třídy, Dekret pro prvňáčka. Dekret je pamětní listina, která vyjadřuje, že začátek školní docházky je pro dítě jednou z nejdůležitějších životních událostí. I proto jsme se rozhodli, že dětem tento okamžik zpřijemníme, aby měly hezkou vzpomínku. Dekret předává dětem knihovnice spolu se starostkou obce. Každý nový prvňáček z Mokrého obdrží nejen Dekret, ale také spousty dárků, které se mu určitě do první třídy budou hodit. Tento okamžik je završen slavnostním podpisem budoucího prvňáčka do Pamětní knihy obce Mokré a samozřejmě je tuto událost zvětšit. Akce probíhá od roku 2012. Jsme malinká obec se 140 obyvateli, nemáme mateřskou školu ani školu, bylo by škoda děti, které nastupují do první třídy, o tento výjimečný životní okamžik ochudit.

Další akce, které pro děti děláme: Květinový den aneb Den pro rodiče a děti, Hon za pokladem, Cestování s razítkováním (prázdninová akce pro celé rodiny), Prázdninové malování pro děti a maminky, Jarní zdobení perníčků (dětí, maminek a babičky), Slet čarodějnic (pro celé rodiny), Prázdninový keramický kurz pro děti i rodiče, Vánoční besídka pro děti a rodiče s vyhodnocením soutěže prázdninového malování a rozsvícením vánočního stromu.

Knihovna Jiřího Mahena v Brně realizuje speciální program pro neslyšící děti:

Čteme a znakujeme – mezigenerační program pro (ne)slyšící děti a jejich (pra)rodiče ve znako-

jí být natáčeny a tlumočeny do českého znakového jazyka), tak také programu, neboť děti se sluchovým postižením jsou při nich většinou integrovány mezi děti zdravé, bez handicapů a obě skupiny vyžadují zcela odlišný přístup, proto musejí být programy promyšlené do nejmenších detailů. Tyto programy navštěvují neslyšící děti společně s neslyšícími rodiči, ale také děti z MŠ pro sluchové postižené z Lesné.

Městská knihovna v Praze připravuje sobotní pořady pro rodiny:

Sobotní Family Only – pořady pro rodiny (např. workshopy, divadla a čtení pro děti malé i větší, ve spolupráci se spisovateli, výtvarníky, nakladateli).

Knihovna Boskovice

vém jazyce s tlumočením do českého jazyka, realizováno ve spolupráci s Ateliérem výchovné dramatiky Neslyšících DiFa JAMU a projektem Tableto několikrát do roka. Specifika při práci s neslyšícími v rámci integračních programů spočívají zejména v bezpodmínečné přítomnosti tlumočnicka a ještě důslednější přípravě jak pozvánek na akce (muse-

V Městské knihovně Sedlčany nabízí při výjimečných příležitostech bezplatnou registraci:

Čte celá rodina (přihlašování všech dětí a jednoho dospělého člena rodiny zdarma).

Knihovna Boskovice připomíná, že předškoláci se svými rodiči jsou vítáni i v širším čtenářsko-turistickém regionálním projektu:

Nevím, jestli se naše Čtoucí rodiny regionu Blansko hodí. Setkáváme se v knihovnách a jsme otevření všem, tedy i skupinkám malých předškoláčků s jejich rodiči. Každý rok máme společné téma, které vyhláší pro všechny. Knihovny se svými skupinkami se přihlašují dobrovolně, dobrovolně se potom setkávají ve svých knihovnách. Organizují pro ně besedy, čteme i venku v přírodě na tzv. literárně-turistických setká-

ních. V letech 2015–2017 se v těchto skupinkách čtlo i tvořilo na téma knih o šnečkovi Krasíkovi. Jak jeho jméno napovídá, jsou to knihy regionální, určené dětem, jejich rodičům a prarodičům, aby poznávali tajemství našeho Moravského krasu. Máme velmi šikovné knihovnice i maminky, spolupracují s námi i paní učitelky ze školek i ze škol. Jejich tvorbu vysta-

vujeme ve společné putovní výstavě, kterou posunujeme tak, aby se pak mohly všechny děti podívat, jak tvořili jejich kamarádi v dalších místech našeho regionu. V těchto konkrétních aktivitách jsem se spojila a spolupracovala s MAS Moravský kras. Jsou vydavatelé knih o Krasíkovi, mají vytvořeny i další zajímavé aktivity a společně jsme se navzájem podporovali. Je to mezigenerační aktivita pro malé i velké.

Specifickou oblast práce knihoven tvoří **výtvarné a rukodělné dílny**. Jsou v knihovnách aktivitou velmi oblíbenou, byť se čtením, zejména u nejmenších, souvisejí pouze málo nebo vůbec. To však lze snadno změnit, pokud se např. při tvoření dětem předčítá, nebo je manuální aktivita prostřídána s aktivitou literární. V našem přehledu nelze tyto dílny pominout, protože i ony poskytují příležitost pro společné trávení volného času rodičů a dětí a je jen na knihovnách, jak je se čtenářskými aktivitami propojí.

V **Místní knihovně v Lužicích** se konají dílny pro děti, které ještě nechodí do MŠ:

V knihovně míváme pravidelné dílničky pro nejmenší děti – nejsou to předškoláci, ale děti, které ještě nechodí do školky. Dílničky bývají jednou za dva týdny a děti tam spolu s maminkami (často jen maminky) něco vyrábějí.

Obecní knihovna Kryštofovo Údolí pořádá dílnu pro děti od tří do deseti let:

Naše místní knihovna pořádá pravidelně jednou měsíčně (vyjma prázdnin) tvořivou dílničku, kterou navštěvují děti od tří do deseti let. Účast bývá deset až osmnáct dětí a probíhá za přítomnosti rodičů. Vyrábíme z různých materiálů, většinou z papíru, nebo recyklujeme. Většinu výrobků si děti odnášejí domů, ale jednou nám pomohly vyrobit velké vánoční ozdoby na obecní strom.

Součástí dílny v **Městské knihovně Chrudim** je vždy čtení pohádky:

*V Chrudimi dělám **Pacičkování**, což je tvořivá dílna pro děti s maminkami. Záměrně nejprve zmiňuji děti a pak teprve maminky, protože přednostně pracuji s dětmi a maminky jim mohou pomáhat pouze v případech, že je o to děti požádají. V praxi se dost často stává, že maminka dítěti obrázek „zkazí“, obzvlášť ve chvíli, kdy chce, aby co nejvíc odpovídal předloze. Maminky s dětmi chodí každou středu od 10 do 11 hodin. Cca 30 minut malujeme nebo jinak tvoříme, pak si jdeme přečíst pohádku a prohlédnout nové knihy pro nejmenší čtenáře a na závěr si společ-*

Městská knihovna Chrudim

ně zatančíme. Obrázky dětí vystavujeme v knihovně, kde se jimi mohou pochlubit dalším rodinným příslušníkům. S dětmi chodí i tatínci nebo babičky či hlídači tety. Pravidelná návštěva knihovny jednou týdně v dětech, ale i celých rodinách, upevňuje pozitivní vztah ke knihovně. Děti, jak nám rostou, se stále vracejí. Už to takhle dělám cca šest let a z prvních „pacičkovacích“ dětí jsou školáci a čtenáři, kteří už k nám chodí sami, a neustále jsme s nimi v kontaktu.

Místní knihovna Znětínek tematicky využila svátku čarodějnic:

*V pátek jsme se sešli v knihovně s dětmi u příležitosti tradičního **svátku čarodějnic**. Sešlo se pat-*

náct dětí (včetně nejmladších Amálky a Honzíka) a během hodiny a půl se podařilo přečíst knihu *Všichni letí na koštěti*, naučit se zaklínadlo, uvařit lektvar a vyrobit létající čarodějníci.

Další příklady dobré praxe: Městská knihovna Luhačovice a stovky knihoven

Aktivita ve spolupráci s mateřskými školami

Projekt S knížkou do života je určen především nejmenším dětem a jejich rodičům. Aktivita pro mateřské školy (MŠ) jsou však rovněž velmi dobrým doplňkem intenzivní práce s rodinami, zejména pro věkovou skupinu dětí od tří do šesti let. **Spolupráci s mateřskými školami**, především (ale nejen) s jejich posledními ročníky, nebo s **obdobnými institucemi a organizacemi, realizuje většina knihoven.** Předškoláci jsou rozhodujícími příjemci služeb a aktivit knihoven pro děti v menších obcích, zejména tam, kde není základní škola (školáci totiž obvykle navštěvují knihovnu v místě školní docházky).

Příklady dobré praxe

Městská knihovna Jihlava má pro MŠ každoročně připraveny dva programy:

*Již asi šestnáct let pořádáme programy pro MŠ. Za tu dlouhou dobu jsme se vypracovali k systému, který vyhovuje nám i učitelkám MŠ, o čemž svědčí jejich každoroční zájem (v roce 2016 jsme uskutečnili 59 pořadů pro MŠ, zúčastnilo se jich 1 300 dětí). V září posíláme na jednotlivé MŠ pozvánku na dva programy, které si mohou v průběhu školního roku objednat. Jeden připravujeme a realizujeme ve spolupráci s kolegyní z hudebního oddělení, druhý s kolegyní ze zvukové knihovny. Dětem jsme pořídili masky, abychom mohli hrát i divadlo. Využíváme různé pomůcky (některé si vyrábíme), při výběru písniček využíváme širokou nabídku hudebního oddělení. Příklady akcí: **Pohádkové putování za Smolíčkem a Budulínkem** (ukážeme si knížky, v nichž naše pohádky najdeme, připomeneme*

*dětem možnost půjčovat si s rodiči v knihovně spoustu dalších pěkných knížek, děti jako malí herci dostanou role v pohádkách, zahrajeme si na jednoduché hudební nástroje, podíváme se do lesa, kde se děj obou pohádek odehrává, seznámíme se s lesními zvířátky, děj pohádek je proložen hezkými písničkami), **U lékaře** (scénky, pohádky, soutěže o nemoci a zdraví, u zubaře), **Utíkej, Káčo aneb Pohyb pro zdraví** (co patří k zdravému jídlu, bylinky také léčí, Pohádka o nevysmrkaném nosu, Jak krtek uzdravil myšku, malá rozsvíčka nakonec).*

Další témata: Pojdte s námi do pohádky za Červenou Karkulkou, Sněhurkou a sedmi trpaslíky, Na červenou stůj aneb Malé dopravní hříčky s Kubou, Jak chtěl jít Cipísek do světa, Dobří sousedé ze Sedmivsi, Za panenkou do pohádky na chvíli, ponecháme nás křídla motýlí (Maková panenka), Krtek ve městě, Pohádky a písničky z popletené truhličky (známé pohádky se schovaly do popletených básniček, opravíme společně chyby, najdeme obrázky, poslechneme si pěkné písničky), Moje rodina.

Obecní knihovna v Petřvaldě úzce spolupracuje s MŠ a díky tomu návštěvy knihovny vhodně doplňují školní vzdělávací program (ŠVP):

Děti ze středního oddělení chodily celý školní rok v rámci školičkového programu jednou za měsíc do knihovny, kde si prohlédly nové knížky a kde jsme si společně s některých knih i četli. Postupně jsme si povídali o tom, jak se ke knížkám z knihovny chovat, děti si půjčovaly knížky do školky na čtení před spaním a také knížky k jednotlivým tématům ŠVP. V rámci projektu děti dostaly také průkazku do knihovny na jeden rok, aby mohly navštěvovat knihovnu i s rodiči. Za každou návštěvu knihovny dostaly ve školce smajlíka. V červnu jsme projekt slavnostně v knihovně ukončili, pan starosta předal dětem drobné odměny a ty nejpilnější, které nasbíraly nejvíce smajlíků, dostaly dárek. Předškoláci měli projekt koncipovaný velmi podobně. Dostávali za každou návštěvu knihovny berušku. Slavnostní ukončení projektu s předáním drobných dárečků a účastnických listů projektu proběhlo ve škole v rámci pasování na školáky. Projekt pro jednotlivá oddělení MŠ jsme koncipovali s učitelkami a při-

způsobili jej jejich možnostem a požadavkům, aby návštěvy knihovny smysluplně doplňovaly vzdělávací program. Děti z MŠ i v minulých letech navštěvovaly knihovnu, ale to byly spíše ojedinělé a jednorázové návštěvy. Díky projektu se podařilo zintenzivnit spolupráci mezi knihovnou a mateřskou školou, pravidelné návštěvy učitelky byly příležitostí k diskuzi o čtenářství předškolních dětí a k navázání osobních kontaktů. Děti přijaly knihovnu za svou a dnes ji vnímají jako přátelské a důvěrně známé prostředí. Mezi staršími dětmi také narostl počet těch, které se staly registrovanými uživateli knihovny.

Hlavní aktivity

Čtení v knihovnách spojené s komponovanými interaktivními pořady

Tento program pro děti z MŠ je obdobou dopoledního čtení pro rodiny.

Příklady dobré praxe

Knihovna A. J. Puchmajera v Radnicích se čtení s dětmi z MŠ věnuje dlouhodobě:

Už máme pár předčítajících, kterým to krásně jde, a děti je rády poslouchají. Ke čtení jsou vždy připraveny úkoly, zajímavosti a kreslení. Na akci tradičně pečou muffiny.

V Knihovně Břetislava Kafky Červený Kostelec je vyvrcholením programu pro předškoláky návštěva dětského oddělení knihovny:

*Každoročně připravuji více než **hodinový program pro kostelecké předškoláky ze všech zdejších MŠ**. Snažím se témata/knihy, se kterými pracuji, obměňovat vzhledem k odkladovým dětem – aby byly vždycky překvapené. Jednou to bylo vaření dortu s Pejskem a Kočičkou (každý měl reálné rekvizity), jindy pohádkový průlet knihovnou (ocitali jsme se v různých imaginárních prostředích podpořených hmatatelnými věcmi a světelnou imaginací v potměném prostoru). Na podzim 2017 to bude proměna klasických pohádek s knihou Ester Staré Koho sežere vlk? atd. Nakonec vždy skončíme v dětském oddělení a děti samy prozkoumávají knižní fond, aby byly získány pro vlastní chození do knihovny s rodiči nebo s prarodiči.*

Městská knihovna Český Brod dokumentuje, jak narůstá zájem MŠ o spolupráci s knihovnou:

Od listopadu 2011 pravidelně pracujeme také s mateřskými školami, začínali jsme s jednou českobrodskou MŠ (čtyři třídy, i ti nejmenší tříletí), v současnosti k nám kromě všech tří českobrodských MŠ jezdí i školky z okolí (Doubravčice, Tismice, Chrástky, Poříčany a Tuchoraz), také dvakrát ročně. Náplň je obdobná jako u živého čtení, jenom bez rodičů, a na závěr setkání si děti mohou prohlédnout pro ně připravené obrázkové knížky, vhodné k jejich věku. Spolupracujeme také s rodinným centrem Kostička, takže během léta nás dvakrát přijdou poslouchat i účastníci jejich příměstských táborů.

Městská knihovna Český Těšín v MŠ realizuje půlroční program s využitím metod RWCT, v němž děti hodnotí texty z knih:

Již druhým rokem u nás probíhá aktivita, do níž se přihlásí jednotlivá oddělení MŠ. Knihovnik pak dochází jedenkrát týdně do MŠ a pracuje s dětmi. Pro děti má nachystány texty z knih (každý týden jednu pohádku či příběh) a k nim nakreslený obrázek tzv. maskota pohádky. Dětem je pohádka nejen přečtena, ale je zpracována v souladu s metodami RWCT; děti odpovídají na připravené otázky, předvádí, dělají různé fyzické aktivity apod. Po přečtení mají možnost pohádku ohodnotit korunkami, pokud se jim líbila. Jednou měsíčně tak vyberou krále pohádek měsíce a po půlroční práci vybírají ze všech králů měsíce jednoho Krále všech králů. Program je slavnostně ukončen v knihovně, kdy si děti přijdou vyrobit maskota v 3D podobě. Za odměnu jim knihovníci zahrají pohádku formou scénického čtení.

V nabídce těšínské knihovny nechybí ani scénické čtení:

V celoroční nabídce pro MŠ nabízíme také pohádky či příběhy, které máme zpracovány jako scénické čtení. Na požádání vyjždíme do vzdálenějších MŠ či ZŠ. Pohádky a příběhy knihovníci nejen odehrají, ale také s dětmi na dané téma pracují (evokace na začátku a reflexe na konci).

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně nabízené programy upravuje podle požadavků pedagogů:

V celoroční nabídce máme v současné době programy, které jsme schopni a ochotni vždy připravit také na míru podle konkrétních požadavků pedagogů. Všechny tyto lekce probíhají hravou formou s aktivním zapojením dětí. Programy jsou strukturovány vždy tak, aby se malí účastníci pobavili, ale i rozvíjeli grafomotoriku, zrakové vnímání, komunikační a jazykové dovednosti. Samozřejmostí jsou krátké čtené ukázky. Příklady témat: Zlínská knihovnička (seznámení s knihovnou, ochrana a hygiena četby, obrázkové čtení, hry, kvízy pro předškoláky). Hrajeme si s pohádkou, Pohádkové vaření (příprava ke čtenářství), Barevný rok – Jaro, Léto, Podzim, Zima.

Městská knihovna v Praze připravuje pro MŠ každý měsíc obdobný dopolední program jako pro rodiče s dětmi a nabízí řadu dalších tematických besed:

Dopoledne pro mrňousky. První čtvrtky v měsíci jsou vyhrazené pouze pro objednané mateřské školky. V posledních letech jsme postupně navázali spolupráci s více než dvaceti mateřskými škol-

kami, jak státními, zejména z Prahy 1, tak soukromými či firemními školkami z centra a přilehlých městských částí. V období letních prázdnin jsme každý čtvrtek nachystali na volně přichodící děti s rodiči i soukromé školky s programem Prázdninová pohádka.

Kromě Dopoledne pro mrňousky nabízíme objednaným školkám tyto tematické besedy:

- **Knihovnou se skřítky** – v knihovně se usadili zlobiví skřítki, kteří ničí knížky a dělají neplechu. Hravé seznámení se službami knihovny pro nejmenší čtenáře;
- **Společenské chování** – hravé modelové situace připravené na základě knihy Ivony Březinové Neotesánek;
- **Gruffalo** – veršovaná pohádka s malým divadélkem, hry;
- **Jakub a Jáchym** – interaktivní knížky s řadou her pro předškoláky;
- **Čepice** – podzimní pohádka a povídání o jezcích, hry, vyrábění z přírodnin;
- **Chumelení** – zimní příběh o sněhu, hry, vyrábění vánočního přání;
- **Ze zahrádky do zahrádky** – jarní příběh a hry o sluníčku, drobné vyrábění;

- **Medvídek Míša a cesta kolem světa** – letní příběh o prázdninách a cestování, malování prstovými barvami.

V **Knihovně města Plzně** (konkrétně v Obvodní knihovně Doubavka a v Knihovně Vinice) dětem z MŠ předčítají vysokoškolská studenti:

Studenti čtou mateřinkám. Děti z mateřské školy a studenti Dramatického ateliéru Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni se společně sejdou v knihovně a vzájemně utvoří dvojice. Dvojice si volně posedají po prostoru a každý student/studentka polohlasně předčítá z vybrané knížky jednomu předškolákovi. Studenti rovněž mohou číst skupině dětí nebo se v hlasitém čtení pro celou třídu střídát. Aktivita je velmi dobře hodnocena.

Plzeňská knihovna pořádá také např. čtení s bačičkami a tematicky zaměřené akce:

Povídání na téma. Čtení z knížek a povídání na různá předem domluvená témata (např. Zvířátka na statku, Velikonoce, Malý princ, Lidské tělo, Prázdniny a 1. třída, Podzim, Spejbl a Hurvínek, Vánoce se blíží apod.) pro děti z mateřské školy v doprovodu paní učitelky.

Knihovna města Hradce Králové v pobočce Kukleny také realizuje tematické akce podle výběru MŠ:

Dělám pro předškoláčky akce na témata podle jejich výběru, jako většina mých kolegyní: Míčka Flíčka – to je trochu divadlo, Masopust, Zimní olympiádu, Večerníčky, Popletené pohádky.

Další příklady dobré praxe: Knihovna Ignáta Herrmanna a Informační centrum Chotěboř, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Městská knihovna a infocentrum Dolní Bousov, Městská knihovna Jihlava, Knihovna Paceřice, Obecní knihovna v Petřvaldě

Seznámení s knihovnou

Jedná se o pravidelné exkurze v knihovně s předčítáním, seznámení s knihovnou, jejím fondem a pravidly využívání, ozvláštněné doplňkovými aktivizačními metodami a obvykle spojené s vypůjčením knih.

Příklady dobré praxe

Městská knihovna Moravský Krumlov pořádá exkurze do knihovny, jejichž součástí je předčítání:

I v letošním roce v průběhu měsíce března a dubna probíhaly exkurze mateřských škol do knihovny. Malé předškoláčky – Berušky, Včelky, Sluníčka a Motýlky z MŠ Husova, Palackého i Rakšic přivítal skřítek Knihomůlek, který je provedl oddělením pro nejmenší děti a ukázal jim knížky vhodné pro jejich věkovou skupinu. Děti si prohlédly interaktivní knížky typu *Otvírej a objevuj*, *Podívej se pod okénko*, *Učení s Pepou*, *Nebojím se tmy*, *Prstem po malované cestě*, *Bezpečně na ulici*, *Tlač, táhni a posouvaj*, ale nejvíce se jim líbila knížka, které rostou stránky. Dozvěděly se také, že i knížky mají své postýlky – police – a jak se v nich knížky vyhledávají podle barev, proč se knihy musejí do knihovny vracet, jak se správně zachází s knihou. Během exkurze spojené s četbou děti odpovídaly na různé otázky.

Městská knihovna Moravský Krumlov

ky. Pro paní učitelky byly připraveny knihy vhodné pro rukodělnou činnost. Také jsme se dozvěděli, že některé školky si hrají celý týden na knihovnu, to nás moc potěšilo.

Městská knihovna Písek realizuje vzdělávací program, jehož cílovou skupinou jsou předškoláci z rodin ohrožených sociálně kulturním vyloučením:

Naděje je vzdělávací program realizovaný ve spolupráci se spolkem Naděje Písek, který pomocí tematických ročních celků podporuje komunikativní a kognitivní kompetence a zároveň posiluje estetickou a kreativní složku předškolní přípravy předškoláků z rodin ohrožených sociálně kulturním vyloučením. Cílem je napomoci získání školní zra-

programem a pozvaly na ni své rodiče a příbuzné. Výstava prací vznikla na základě znalostí a zážitků získaných v knihovně během vzdělávacích lekci. Od nového školního roku bylo vyhlášeno téma Indiáni a zároveň se změnou lektora došlo k dalšímu posílení didaktické roviny programu. Lekce probíhaly v pravidelném měsíčním intervalu v průběhu školního roku (celkem se jich uskutečnilo deset).

V **Městské knihovně Varnsdorf** pracují se zmatenými pohádkami (děti usměrňují schválně popletenou pohádku), osvědčuje se i hra s knihou (s využitím Knížky Hervého Tulleta).

Další příklady dobré praxe: Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště, Městská knihovna Kaplice, Městská knihovna Rokyčany, Městská knihovna Tišnov, Obecní knihovna Vísky, Středisková knihovna Břasy – Stupno a stovky dalších knihoven

Tematické besedy spojené s knihou

Besedy se konají v knihovně nebo přímo v MŠ.

Příklady dobré praxe

V **Knihovně Petra Bezruče v Opavě** se věnují předškolákům s odloženou školní docházkou:

Na pobočce v Kateřinkách již pátým rokem úspěšně spolupracujeme se ZŠ Šrámkova, kdy se pravidelně každý měsíc věnujeme speciální třídě předškoláků, kteří mají z nejrůznějších důvo-

dů odloženou školní docházku. Prostředníkem v komunikaci je loutka našeho dětského maskota, skřítko Knihomílka čtivého, který dětem představuje knihy, hraje si s nimi, vyrábí jednoduché výrobky, soutěží atd.

Městská knihovna Žamberk v rámci lekcí předčtenářské gramotnosti u předškoláků rozvíjí schopnost porozumět čtenému textu:

Knihovna Petra Bezruče v Opavě

lostí, rozvoj kreativity, jazyková a matematická práva, orientace v okolním prostředí atd. prostřednictvím interaktivních činností. Děti též poznávají prostředí knihovny, seznamují se s četbou apod. Aktivita zohledňuje specifické potřeby jednotlivých účastníků. V závěru školního roku 2015/2016 bylo celoroční téma Vše kolem nás završeno vernisáží, na které děti vystoupily s připraveným kulturním

Městská knihovna Žamberk

Lekce předčtenářské gramotnosti pro MŠ jsou na téma klasické české pohádky. Prostřednictvím pohádek poznají děti archetypy dobra a zla, lidské vlastnosti a další životní nezbytnosti. Jednou za měsíc chodím do školky a děti od čtyř let seznámím s jednou pohádkou. Střídám vyprávění, během kterého navazuji s dětmi oční kontakt, takže hned vidím, když něčemu nerozumějí, čtení ukázek, aby poznaly jazyk pohádky, a pokládání otázek, čímž si procvičujeme čtení s porozuměním. Občas se zastavíme u nějaké části pohádky a chvíli si povídáme o postavách nebo situaci či místě děje. Děti udržují pozornost po celou dobu, takže nakonec dokážou odpovědět na všechny otázky k ději pohádky. Ke každé pohádce máme nějakou hru nebo výtvarnou aktivitu a také pracovní list s několika málo otázkami, které lze zodpovědět kreslením, hledáním rozdílů, spojováním souvisejících předmětů apod.; list si berou děti domů. Při další hodině si je vyberu, prohlédnu, pochválím a odměním. Jedna lekce trvá cca 45 minut.

Knihovna města Plzně dětem představuje netradiční typy knih a pořádá i lekce informační výchovy:

Netradiční knihy. Speciální program s cílem zaujmout, představit dětem knížky po obsahové

nebo formální stránce neobvyklé (knihy nejenom z papíru, plastické, pohyblivé, voděodolné, s pomůckami a hračkami apod.). Lze přizpůsobit jakékoliv věkové skupině dětí. U dětských čtenářů jedna z vůbec nejoblíbenějších aktivit.

Lekce informační výchovy pro děti z mateřské školy v doprovodu paní učitelky. První seznamování s knihou a knihovnou.

Díky **Městské knihovně Jáchymov** se děti učí i první písmena, v Městské knihovně Poděbrady probíhají např. besedy Jak se chovat

ke knize, Večerníčky a Popletené pohádky atp.

Další příklady dobré praxe: Knihovna Břetislava Kafky Červený Kostelec, Knihovna Dr. Emanuela Bořického Milín, Městská knihovna Egona Hostovského v Hronově, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna Paskov, Městská knihovna Česká Lípa, Městská knihovna Dobříš, Městská knihovna Frenštát pod Radhoštěm, Městská knihovna Jihlava, Městská knihovna Luhačovice, Městská knihovna Prachatice, Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm, Městská knihovna ve Svitavách, Městská knihovna Vratimov, Štolbova městská knihovna Nechanice, Místní knihovna Horní Datyně, Místní knihovna Řepiště, Místní knihovna Žabeň, Obecní knihovna Řečany nad Labem, Obecní knihovna Dalovice

Akce se zapojením rodiny

Některé knihovny dobře propojují aktivity pro MŠ s podílem a působením rodiny, což je velmi žádoucí. Vznikají tak často **komplexní projekty výchovy ke čtenářství**, v nichž jsou přesně rozděleny role všech účastníků: knihovny, MŠ, dětí a jejich rodin. Některé z níže uvedených akcí přispívají k podpoře čtenářství, jiné podporu-

jí mezigenerační dialog či sledují ještě další cíle, všechny jsou však vhodným doplňkem hlavního cíle projektu S knížkou do života.

Příklady dobré praxe

Knihovna Třinec vysílá do MŠ knihovníka, který dětem zadává úkoly spojené s čtením, jež děti následně plní se svými rodiči:

*V Třinci již několikátým rokem realizujeme projekt **Čteme si**. Jedná se o pravidelnou celoroční aktivitu ve spolupráci s MŠ, kdy máme zapojeno asi patnáct oddělení (tříd), kam pravidelně každý měsíc dochází některý z našich knihovníků jako patron čtení. Smyslem je zadat dětem krátký text, který mají za úkol přečíst doma s rodiči a následně splnit krátký úkol. Na dalším setkání pak s patronem znovu hodinu s textem pracují.*

Třineckou praxí se inspirovala i **Městská knihovna Skuteč**:

***Čteme si spolu!** je aktivita, kterou realizujeme podle vzoru třinecké knihovny. Každý měsíc chodím do tří místních (v každé po dvou třídách) a dvou nejbližších vesnických MŠ a čtu dětem pohádku (+ nějaké úkoly či básničky, hádanky apod.). Na závěr setkání každému rozdám novou pohádku (+ malý úkol) ke čtení doma s rodiči. Další měsíc čteme tuto pohádku opět společně. Za přečtenou pohádku a splnění úkol děti dostanou razítko a na konci školního roku malou odměnu (miniknižku). V MŠ se děti těší a mou návštěvu s plyšovým žabákem Ferdou vítají. A rodiče? Někteří jsou spokojení, ale bylo i setkání s maminkou na ulici před školkou: „Ježíši, zase úkol!“. Na úkoly si někde zvykli rychle a téměř celá třída je nosí.*

Obecní knihovna Vřesina využívá principu čtení stejné pohádky v MŠ i doma a návazných úkolů pro děti:

Každý měsíc jdu do školky s pohádkou a omalovánkou pro nejmenší děti. Starší musí podle přečteného textu omalovánku dokreslit a nejstarší děti musí namalovat obrázek celý. Rodiče čtou pohádku dětem znovu doma a po splnění úkolů vrátí do školky, kde si s dětmi o pohádce povídám (ty, které donesou vybarvenou omalovánku, dostanou

malou odměnu). Rodiče akci vítají. U některých dětí je to jediná pohádka, kterou jim kdy kdo přečetl.

Městská knihovna ve Svitavách při práci s dětmi z MŠ uplatňuje čtenářské deníčky z projektu Škola naruby:

Máme jedno předškolní oddělení, které si na začátku školního roku vyžádá Deníčky (Škola naruby) a pak je rodiče s dětmi vyplňují. Třikrát do roka je donesou ukázat knihovnici a ta dá všem razítko za čtení a za obrázek. Kdo takto získá nejméně čtyři razítka (nemocné děti mohou přinést ukázat dodatečně), získá drobnou odměnu. Letos proběhl třetí ročník.

Městská knihovna ve Svitavách

Knihovna Břetislava Kafky Červený Kostelec zvala k návštěvě knihovny děti a jejich rodiče:

*Od prosince 2016 do dubna 2017 jsme se připojili k aktivitě **ČTEME SPOLU – Příklad do knihovny se svou babičkou nebo dědečkem**, která byla propagována ve všech mateřských školkách. Kdo splnil pět návštěv v udaném termínu, dostal knižní odměnu a vyjel s knihovnou v červnu na zajímavý výlet.*

Čtení před odpoledním spánkem

Pracovnice knihovny chodí číst dětem do MŠ, případně probíhá čtení v knihovně.

Městská knihovna Vratimov pro tuto aktivitu používá výstižný název Poledníček.

Další příklady dobré praxe: Místní knihovna Řepiště, Místní knihovna Žabeň

Výpůjčky knih pro MŠ

Knihovny mohou upravit výpůjční služby pro žáky MŠ, např. vytvořením a půjčováním souborů, půjčováním jednotlivých knih za specifických podmínek podle dohody s MŠ (např. na jednu „školkovou“ průkazku či docházkou s knihami do MŠ) atd.

Příklady dobré praxe: Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště, Městská knihovna ve Svitavách, Obecní knihovna v Petřvaldě

Podpůrné aktivity

Soutěže spojené s knihou pořádají např. Knihovna Jiřího Mahena v Brně či Městská knihovna Varnsdorf. Konkrétním příkladem může být soutěž Příroda podle abecedy, kterou pro děti od tří do pěti let uspořádala Městská knihovna Velké Meziříčí.

Desítky knihoven (např. Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště nebo Městská knihovna v Praze) organizují **setkání se spisovateli**.

Čtenářské dílny se konají mj. v Městské knihovně Přelouči.

Představení loutkových divadel pořádají např. Knihovna Jana Drdy Příbram, Knihovna města Hradce Králové, pobočka Kukleny, Knihovna města Olomouce, Knihovna Petra Bezruče v Opavě, pobočka Kateřinky, Městská knihovna Česká Lípa a Městská knihovna Velké Meziříčí.

Noc s Andersenem pro předškoláky se koná např. v Knihovně A. J. Puchmajera v Radnicích, v Městské knihovně Luhačovice, v Obecní knihovně Dalovice a v Knihovně Paceřice.

Slavnostní zakončení školního roku či docházky do MŠ má své místo např. v programu Městské knihovny ve Svitavách, ale také Městské knihovny v Moravském Krumlově:

Přečetli jsme si příběh sourozenců Leny a Petra s názvem Já chci taky do školy spisovatelky Astrid Lindgrenové. Potom jsme zhlédli videoklip s písničkou Miro Jaroše Do školy sa těším. Líbil se nám, přestože byl ve slovenštině. Dále na nás čekal kvíz, ve kterém jsme hledali dětem cestu do školy.

V knihovnách probíhá i **celá řada dalších aktivit**, které mohou přispět k rozvoji pozitivního vztahu nejmenších dětí ke čtení a knihám.

Např. **Městská knihovna Varnsdorf** se s dětmi chystá vytvořit knihu:

Chystáme se společně se všemi mateřskými školami v našem městě vytvořit knihu s ilustracemi dětí, která by pak byla k nahlédnutí v knihovně a kterou si budou moci zúčastnění prohlédnout i v dospělosti.

Knihovna města Hradce Králové pro MŠ pořádá hudebně orientované akce:

Mateřské školky si u nás mohou vybrat ze široké nabídky hudebně zaměřených pořadů na různá témata – roční období, zvířátka, povolání, hudební nástroje, večerníčkové a filmové melodie. Děti se zapojují zpěvem, pohybem nebo hrou na hudební nástroje, nechybí písničky a pohádky.

Projektu Lukášek, který realizuje **Městská knihovna Sedlčany** a jehož cílem je upevňování vztahů mezi lidmi prostřednictvím výtvarného umění, se zúčastňují i MŠ a rodinné centrum:

Projekt Lukášek – Komunitní projekt, který vstupuje do patnáctého ročníku. Zúčastňují se jej i MŠ a Rodinné centrum Petrklíč. Instituce a věkové kategorie propojuje společné téma.

V **Městské knihovně Luhačovice** se konají setkání s canisterapeutickým psem:

Čtyřikrát za prázdniny setkání s canisterapeutickým psem a jeho majitelkou spojené s povídáním o chování, potřebách a povaze psů.

Závěr

Představili jsme stručně **záměr SKIP připojit se v ČR k mezinárodnímu projektu Bookstart** a prostřednictvím řady inspirativních příkladů dobré praxe přiblížili potenciál našich knihoven pro práci s nejmenšími dětmi a jejich rodiči.

V této chvíli jsme v přípravné fázi české podoby projektu. Jednáme s potenciálními partnery, hledáme finanční zdroje, ověřujeme možnosti, podmínky, připravujeme potřebné publikace pro dárkové sady, zpřesňujeme pravidla účasti v projektu. To vše je velmi důležité. Ještě mnohem důležitější však je, jak se k účasti v projektu postaví samy knihovny – od té v nejmenší vesničce po největší knihovny v krajských městech či v městě hlavním.

Právě na jednotlivých knihovnách totiž bude záležet, bude-li projekt úspěšný.

Zahájení a představení projektu veřejnosti je naplánováno na březen 2018. Knihovny budou k účasti vyzvány již koncem měsíce října 2017, a to prostřednictvím knihovnických elektronických konferencí, zejména konference Andersen (doporučujeme proto, aby knihovna, jež se chce projektu zúčastnit, byla v této konferenci

zapojena). Do konce listopadu 2017 se knihovny budou moci k projektu přihlásit prostřednictvím elektronického formuláře. Účast bude umožněna pouze knihovnám, které jsou (budou) kolektivním členem SKIP.

Veškeré informace důležité pro projekt budou průběžně uveřejňovány na webu SKIP (<http://skipcr.cz/>) a rozesílány prostřednictvím konference Andersen.

Projekt S knížkou do života především otevírá možnost **systematické práce knihoven v oblasti podpory čtenářství dětí v raném věku** ve spolupráci s rodiči, mateřskými školami i dalšími partnery; nutným předpokladem úspěchu je **otevřenost knihovny celé rodině**.

Projekt umožní navázat pozitivní vztahy s částí populace prostřednictvím cílené nabídky speciálních služeb. Poskytne rovněž příležitost k intenzivnější propagaci práce veřejných knihoven v obcích, a to jak směrem k veřejnosti, tak směrem k veřejné správě. Doufáme, že bude přínosný jak pro naše knihovny, tak především pro naše čtenáře, resp. obyvatele.

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLO 1 - ROČNÍK 26 (2017)

*Autorka textu: Mgr. Zlata Houšková
s využitím podkladů a návrhu PhDr. Dany Kalinové
a textů zaslaných jednotlivými knihovnami
Zdroj fotografií: archivy jednotlivých knihoven*

bulletin skip

Odpovědná redaktorka: PhDr. Linda Jansová, Ph.D. **Redakční rada:** PhDr. Linda Jansová, Ph.D. (šéfredaktorka, tel. 606 725 835, e-mail linda.jansova@gmail.com), Bc. Kateřina Bajo Stehlíková, PhDr. Vladimíra Bendová, PhDr. Marcela Buřilová, Mgr. Adéla Dilhořová, Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., Mgr. Zlata Houšková, Bc. Kateřina Hubertová, Mgr. Alena Otřubová, Mgr. Lenka Šimková, Mgr. Jana Vaculíková, Mgr. Edita Vališová, RNDr. Alena Volková Balvínová. **Vydává** Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (Mariánské náměstí 190/5, Praha 1, IČ 40765407) s přispěním dotace Ministerstva kultury ČR. V tištěné podobě časopis vychází dvakrát ročně (dvě zvláštní čísla), v online podobě šestkrát ročně (čtyři řádná a dvě zvláštní čísla). **DTP:** Silvie Hejlová, silva.hejlova@seznam.cz. **Vytištěno** ve spolupráci s firmou Ceiba s.r.o.

Adresa elektronického vydání: <https://bulletinskip.skipcr.cz/>.

Zvláštní číslo předáno do tisku 29. 9. 2017.

Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR E 6740.

ISSN 1210-0927, online vydání ISSN 1213-5828

Městská knihovna Prachatice

Městská knihovna ve Svitavách

Městská knihovna Hodonín

Knihovna města Ostravy